

مراجعت او چون آدریس؛

2. Казакъ, III-ва „Сабахъ“.

ص. بیکبولاط .

دین درسلری

جزء ۳۶ .

اعتقادات، عبادات، اخلاق.

اوچنچی مرتبه باصلوری.

ناشری:

عباس ابراهیموف

فازانده.

مۇلدىن:

اۈچىنچى جىزە «دېن دىرسلىرى» نىڭ اوشبو اۈچىنچى باصلشنىدە اولىگى باصماغە آرنىق ئوزگەرش باصالمادى. نىك بعض بر آرنىق كورلىگان نەرسەلر توشورلدى. ھىدە دقت بلەن تۈزەتلىدى. كىتابنىڭ املاسى ايسە خاخرگى كۈزىدە اېتىدائى مكنب كىتابلرنىدە اىك مقبولىنكە كىچوب بارغان ايشىلىشكە فاراب يازلۇدن عبارت ملاغە ئەيلەندىرلدى. ياقىندە مكنبلر مزاۈچۈن ھومى پروگراممە تىرىپ ايتلۇوى، ھىدە املا مسئلەسىنىڭ حل قىلىنۇوى كۈتۈلەدر. مۇنە شۇندىن سولڭ بىزدە ان شاء اللە دىرسلىكەزنى شول پروگراممە كورسەتكەن رەھىشچە تۈزەتۈۈۈڭر توگە شول املا بلەن يازارغە طر شۇرمىز.

ص. بىكبولاط .

ايبول ۲۵، ۹۱۷، ەل، اورنىورخ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دين

الله تعالى بندگاندهلرینه غایت درجه ده مرحمتلیر. اول آلاغا تهن و جان بیروب یوقدان بار قیلغان. آلاغا دنیا کونو اوچون کیرهك یوانغان بونون نهرسهلرینی یارانوب، شولاردان نله گانچه فائدالانورغا ایرك قویغان. آلارنی شول نهرسهلردن فائدالانورلینی ایتوب یاراتقان. مثلا: آلاغا کوررگه کوزلر بیرگان، ایشنورگه قولقلار بیرگان، طوتارغا قولقلار بیرگان، یوررگه آياقلار بیرگان، سویلرگه نل بیرگان. اگه رده اوشبو اعضالارمز بولماسا، بز اوزمزگه کیرهك نهرسهلردن نله گانچه فائدالانا آلماس ایدك. اگه رده الله تعالی بزگه آك و عقل بیرمه گان بولسا اوزمزگه نهرسهلر فائدالی، نهرسهلر ضررلی ایکنانگن ده یاخشیلاب آیرا آلماس ایدك. اول وقت بزنگ باشقا حیوانلاردان برده آیرماز بولماس ایدی. مونا بزنی شول ره وشچه هر جیتمز کیلگان ایتوب یارانوب دا، بزگه بونون نهرسهلردن فائدالانورغا ایرك قویو الله تعالی ننگ بزگه بیک زور مرحمتلنده ندر.

الله تعالی ننگ بزگه قیلغان مرحمتلیری، بزگه بیرگان نعمتلیری بوغا توکل ثلی. اول بزگه اوز فائدا و ضررلارمزنی آیرا آلورلوق آك و عقل بیرو اوستینه، ثلدهن ثلی بولباشچیلاردا بیبهره طورغان. اول بولباشچیلار بزگه بر بومز بلین فی ره وشچه معیشت ایندرگه، بر بومزگه نیندی معاملده بولوزغا کیرهك لگن اوگره تکانلر اوزمزنی یاراتقان الله تعالی نی نیچك تانورغا، نیچك آكلارغا کیرهك لگن، آك اوشبو چیکسز نعمتلیری اوچون نیچك شکرانه قیلورغا، فی ره وشچه عبادت قیلورغا تپوشلگن بلدرگانلر. شولایوق آلار اولگانندهن صوگ بزنگ معالمن فی بولا چاغن، بزنی آلدان نیندی حاللار، نیندی واقعلار کونکاتلگن بلدرگانلر. شول کیله چهك کونلرمز، آخرت یورطمز اوچون بزگه قیلورغا تپوشلی بوانغان اشلرنی کورسه تکانلر. اول بولباشچیلارغا «پیغمبرلر» دیلر. ثنه شول پیغمبرلرننگ بزگه، اوزمزگه کورنگان و کورنمه گان نیندی نهرسهلرگه ایمان کبتوررگه تپوشلک، نیندی نهرسهلرینی قیلورغا، نیندی نهرسهلردن صافلانورغا

و طبلورغا كيره كاك طور سنداغى اوگره نساكان نهر سه له رينه «دين» ديلهر . بزرگه دين كيترگان بيغمبر محمد عليه السلامدر . اول كيترگان دينگه «اسلام دينى» ديلهر .

قرآن

قرآن، الله تعالى طرفندان محمد عليه السلامقا بيهرلگان، ايكنچى نورلى نه يتسهك ايندرلگان كتابدر . اول بيك حرمتلى، بيك مقدس كتابدر . اول كناندا اسلام دينى واسلام شر بعيتنك حكملهرى بيان اينلگان . قرآن يوز اون دورت بولكدهن عبارتدر . بو بولكلهرنك ههر برسى «سوره» ديب آنالادر . سوره له اوزلهرى بىز نيچه جملله ردهن عبارت بولوب، بو جملله رنك ههر برسى «آيت» ديب آنالادر . سوره له رنك بيك اوزونلارى دا، بيك فسقالارى دا بار . قرآن «فاتحه» اسملى بر فسقا سوره بلهن باشلانا . اول سوره اوزى بر دعادان عبارت بولقانلقدان ههر نماز اچنه اوقولادر . فاتحه سوره سنهن صوگ بر بير آرتلى اوزون سوره له ر تزلوب كيتنه . آندان صوگ اورتا چارق سوره له ر، ايك صوگندان فسقا سوره له ر كيله . قرآندا ايكى سوره نى بر برسندهن آيرور اوچون . بسم الله الرحمن الرحيم دىگان آيت قوييلغان .

قرآن، محمد عليه السلامقا بر يولي وبوتون كو بينجه بيهرلمه گان . اول محمد عليه السلامنك بيغمبر ايتوب بيهر لو وندهن آلوب وفاتينه حه نلى بولغان اوزون مدتده، يعنى يكرمى اوچ يل وقت اچنده آيرم آيرم، كيمسهك كيمسهك بيهرله طورغان . بيغمبرمزرگه قرآن كيتروچى فيرشته جبرائيلدر . اول مونا شول يكرمى اوچ يل اچنده بيغمبرمزرگه قرآننى واقلا ت واقلا ت كيتره طورغان . قرآن آيتله رى كيله بلهن بيغمبرمزر آنى يازدرا بارغان، صحابه لار ينادا يازارغا قوشقان . قرآن آيتله رى ايتوب بلهن صحابه لار آنى كويىبى آرمى بيكىلى بارغانلار . ارادا قرآننى بوتونله ي بيكله ب باروچيللارى دا كوت بولغان .

بيغمبرمزر وفات بولغان وقتدا قرآن يازلغان بولسادا، هه زرده گى كيك بر كتاب زه وشينه قويولما تان بولغان . اول، بيغمبرنك وفاتندان بر يل قدر صوگ حضرت ابوبكر طرفندان كتاب ايندروب جيدرلغان . اوچنچى خليفه حضرت عثمان زمانندا بر نيچه قرآن يازدرلوب نورلى شهرله رگه تاراتلغان . ئنده شول قرآنلاردان كوچرلوب، اسلام دينى تاراتلغان ههر بيرگه ميليونلار چاققرآنلار تاراتلغان . مطبعه لار اچلماچ ياصدرلوب دا تارالا باشلاغان . هه زرگى كونده قرآن نه الله نيچه يوز ميليونلار چاق تاراتلغان بولوب، مسلمان بولغان ههر اويك، ههر اشقاندا بارد .

قرآن، الله تعالى طرفندان پیغمبرگه ایندر لگان بر کتاب بولغانغا کوره غایت
 ندر چه در هرمتلی، غایت مقدس بر کتابدر. اول کتاب باشقا کتابلار بلهن هیچ بر
 وقت چاغشدر لورغا پارامی. آنی هر ندر سه دن آرتق خرمتلرگه، قدر لهرگه تیوش،
 آنی ایگ قدرلی، ایگ هرمتلی اور نفاغنا قویوب طونارغا تیوش. قدر سر، هرمتسر
 پیبرگه قویوب، آندا موندان اونا توب یوروب قدرن پیبرگه اصلا یارامیدر.
 بولای اینو بیک زور تر بیه سزک، بیک زور ادب سزکدر.

ایمان کیتر لورگه تیوش ندر سه لهر.

مؤمن بولو اوچون جیدی تورلی ندر سه گه اشانو، یعنی ایمان کیترو
 تیوشدر. شول ندر سه لهرنگ بر سینه گنه، اشانماغان کیشی ده مؤمن بولمیدر. اول
 ندر سه لهرگه هر بجه «مؤمن به» دیلهر. بو، بزنگچه ئەیتکانده «ایمان کیتر لورگه
 تیوش ندر سه لهر» دیگان سوز بولا. مؤمن به هر بجه اوشبو رهوشچه اوقولا:
 اَمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلَاٰئِكَتِهٖ وَكِتٰبِهٖ وَرَسُوْلِهٖ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَالْقَدْرِ وَعَدَاوَتِ الْاَوْتٰنِ
 بزنگچه: «الله تعالی گه، آنک فیر شته لهر بینه، کتابلار بینه، پیغمبر لهر بینه، آخرت کونینه،
 تقدیر گه، اولگاننده من سوک یا گادان تر لو گه ایمان کیتردم» دیگان سوزدر. بز
 جو ندر سه لهرگه فی رهوشچه ایمان کیتر لورگه تیوشلگن اونکان یل بلوب اونکان
 ایدک. هر ز پیغمبر لهر طور سندا آزار قی سویلهر هم ده تقدیر گه ایمان اینو
 رهوشن گنه ئەیتوب کیچه من:

پیغمبر لهر.

پیغمبر لهر، الله تعالی طرفندان بونده لهرگه طوغری یولنی کور سه تو و دین
 حکم لهرن اوگره تو اوچون پیبر لگان کشیلهر در. آلا ربیک بلخشی، بیک ایزگی
 کشیلهر در. الله تعالی آلا رغا جبرائیل فیر شته آرقلی دین و شریعت اوگره تکان.
 آلا ر شونی بزگه یعنی بونده لهرگه اوگره تکانلهر. دنیا یار اتلغاندان بیری بیک
 سوک پیغمبر لهر کیلوب کیتکان. بولارنگ صانلاری بزگه بیلگیلی نوکل. نیک
 شول قدرسی بیلگیلی، که الله تعالی هر قومگه پیغمبر پیبرگان، پیغمبر لهرنگ ایگ
 اوگکیسی آدم علیه السلامدر. ایگ سوک قیسی بزنگ پیغمبر من محمد علیه السلامدر.
 اوشبو بزنگ پیغمبر من محمد علیه السلام بلهن ابراهیم، موسی و عیسی پیغمبر لهر
 ایگ الو پیغمبر لهر دن صانالار. محمد علیه السلام بولار اچنده ایگ الو پیغمبر.
 قرآندا اوشبو بیکرمی بیسی پیغمبرنگ اسم لهری ایمان اینلهدر: آدم، ادریس،

نوح، هود، صالح، لوط، ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب، يوسف، ايوب، شعيب
 موسى، هارون، داود، سليمان، يونس، الياس، اليسع، ذوالكفل، زكريا، يحيى،
 عيسى، محمد. اوتكان يل بزو پيغمبرلاردهن آدم، نوح، ابراهيم، اسماعيل، اسحاق،
 يعقوب، يوسف، موسی، هارون، زكريا، عيسى، محمد عليه السلاملارنى سويلوب،
 كيچكان ايدك. داود، سليمان عليه السلاملارنى ده نلگه آلوب اوزغان ايدك.

تَقْدِيرُ وَقَضَا.

بزمعشرت ايتنه طورغان اوشبو دنيا عجائب بر ره وشده قورولغان. آنك
 طورسندا آزغنا اوى وفكر يورتسهك بوتونلهى حيران قلاساك. آنى ياراتقان
 وقوروب ييبهرگان الله تعالى نك نى درجده الوغ بولاچاتلغن عقلگادا صيدرا
 آلميسك. نمنه سينكا كولك. آندا قوباش، آى ويولدىلارنى كورهسك. قوباش
 ههر كون بيلگىلى وقتدا چقوب بيلگىلى وقتدا بانادر. قوباش چقوب كوندز بولو
 بلهن بزه بر توسلى جانلانو باشلانا. ههر كم اشكه، كسبكه طوتونا. قوباش باتوب
 تون بولو بلهن طئلق بولا باشلى. ههر كم راحت ازلى، ياك ايتنه سى كبل: يانا، يوقلى.
 آى، باشدا بزرگه بيگ نچكه گنه بولوب كورنه. آندان صوگ كون صايون زور ايا
 زور ايا بر وقت توگهرهك كوزگى صورتيه كره. آندان صوگ آفرنلاب كىيى باشلى؛
 بر وقت بوتونلهى بته. بولدىلاردا قوباش باتوب كيچ بولو بلهن بزرگه چكره يشوب
 قارى باشيلار. بولو ط كونه رده قوباش، بولو ط تونه رده آى ويولدىلار. بزنك
 كوزدهن بوغاللار. قوباش، آى ويولدىلار بزنك كوزگه گنه شولاي بده كهى
 بولوب كورنهلر. چيندا آلاز غايت درجده زور نهرسهلر. قوباش بيگره كه ده
 زور. الار بيگ يراق بولغانغا كوره گنه بزنك كوزگه بده كهى بولوب كورنهلر.
 ايندى بزرگه كىليك. بىر اول شار توسلى توگهرهك بر نهرسه. اول ههر وقت
 قوباش نهرسهك يلهنوب كنه طور. آندا نهلل نچهن زور ديكگىلر بار. آندانى
 زور هم واق كوتلر، بلغه لار، چيشمه لار، ناولار، اورمانلارنك ايسه بى صانى يوق.
 آنك بيگ سالقن بىرلر ده بار؛ بيگ اسسى بىرلر ده بار؛ بزم طورغان بىر كىك،
 اورتاچا بىرلر ده بار، بىر يوزى آدم بالالارى، تورلى حيوانلار، جانورلار،
 قوش قورنلار بلهن طولوب بىتكان. صولارغا كىلسهك آندا نهلل نچهن تورلى
 بالقلار، نهلل نيندى صو حيوانلارى بار، حيوانلارنك آرسلان، آبو، بورى كىك
 بىر تىچلارى دا بار. آت، صيبر، قوى كىك آدم بالاسينا ايله شه طورغان و آدم
 بالاسى فائدالانا طورغانلارى دا بار. قوش قورنلاردا، بالقلار و صو حيوانلارى دا

شولايوق. مونا دنيا و دنيا داغى نهرسه لارنى ياراتوب شوشى ره وشجه قوروب
 ييه روچى الله تعالى در. دنيا دا بولغان، بولوب طور ا طورغان و بولاچق نهرسه لار
 بارسى دا آنك قوشووى بلن و اول بيلگيلر گان وقتدا بولادر. قوبلشنگ بر وقت
 چغوب بر وقت بانووى، آينك دا بر وقت بزگه بيلك نچكه كورنوب بر وقت
 طولووى، بولوز لارنك دا آياز تونلرده كورنوب، بولوب تونلرده و كوندز لارنده
 كورنموى، بيرنك ده هر وقت ئه بل نوب طور ووى، بر وقت ياز، بر وقت
 چاي، بر وقت كوز، بر وقت قش بولوب طور ووى، حيوانلارنك، قوش قورنلارنك،
 آدم بالالارنك بر يافتان اولب، قرلوب، ايكنچى يافتان طوبوب، اور چوب
 طور ولارى بارسى دا الله تعالى نك دنياى شولاي قوروب ييه رو وندن و شولاي
 قوشووناندر. ايكنچى تورلى ئه يتسهك الله تعالى نك تقديرنده ندر.

* *

الله تعالى آدم بالالارن بيگره كه ده عجب ره وشده ياراتقان. آلا بولاي قاراب
 طور وشدا بيلك كچكنه بولسالاردا، آلا نك قوللارندا ان ئه ل نيندى زور اشله ر كبل.
 الله تعالى آلا رغا آك و عقل ديگان نهرسه بيرگان. شونك بلن آلا بوئون دنياغا
 خوجه لى قىلالار. شونك آرافاسندا آلا ئه ل نيندى كوچلى حيوانلارنى داچيكه لهر.
 آرسلا نلار، قىلر، آيولار آلا نك قوللارندا ايشهك توسلى بواشوب قالالار. آلا ر
 شول عقل آرافاسندا ئه ل نيندى اشله ر اشله ر: آلا ر صوبوق اورندا بيرنى قانوب
 توشوب سودا چقارلار، اولهن يوق بيرده اولهن ده اوسدره لهر، نورلى جيمشله ر ن ده
 اوسدره لهر. اورمان يوق بيرده آغاچ اوطورنوب باقچالاردا اوسدره لهر. آلا ر ئه ل
 نيندى تيمر بوللار سالوب، ماشينلار ياصاب جه يه و بر آيدا باروب يتمه سلك
 بيرلرگه بر كونه باروب يتمه لهر. آلا ر صواستلرنده ده يوريلر: صواستلارندا
 يوريلهر؛ هوا دا اوجالار. دنيا نك بر ياغندا طوروب ايكنچى ياغندا طورغان
 كشى بلن آزغنا وقت اچنده غير له شوب ده آلالار. بر شهرده طوروب ئه ل نچه
 مك چاقمرماغى ايكنچى شهرده گى كشىلهر بلن ده سويله شه آلالار.

مونا الله تعالى آدم بالاسن شولاي ايتوب ياراتقان. آكادا هر نهرسه گه
 دبيرلك قابليت بار. اول نيندى گنه اشكه كر شسه ده شونى بولور آلا ديه رگه يارى.
 نيك آكار شورغا كيرهك؛ شول اشنگ اش بولوب چغوروى اوچون كيرهك بولغان
 نهرسه لارنى اشله رگه كيرهك. مثلا: آكارغا هر آورونى بل طورغان، هر آورودان
 شفا بيره آلا طورغان زور دوقتور بولورغادا ممكن. نيك شول علمنى اوقورغا،
 شول بولدا طورورغا، برده بالقاولانماسقا كيرهك. شولايوق آكار بيلك زور ملا،
 بيلك الوغ عالم بولورغادا ممكن. لاكلن شونك اوچون كيرهك بولغان علملارنى

طرشوب اوقورغا، يالغالوق كورسه تبه سكه كيرهك. اول بيك زور تور، بيك الوغ
چينا ونيك ده بولا آلا. اول فقير گنه كشي بالاسى بولغان حالده، بيك بايوب دا كينه
آلا. لاكن نيك يانتوب غنا توگل، طرشوب طرماشوب. قسقاسى آدم بالاسينا
طرشورغا غنا كيرهك. اول طرشسا ئه لله نهرسه له رنى بولدر آلا. ياخشىلىق يامانلىق،
ايرگىلك باوزلق طورسندا شولا يوق. الله تعالى آكنا تمام ايرك بيرگان.
آنك ياخشىلىق قىلورغا دا اختيارى بار، يامانلىق قىلورغا دا اختيارى بار. اگه رده
اول ياخشى بولسا، كشي له رگه جبر تيدرمه سه، ياخشىلىق قىلسا، الله تعالى قوشقان
عمل له رنى قىلسا، اول طيقان اشلر ده ن طيىلسا، آكنا آخترده راحت طورمش، اوچماخ
نعمت له رى بولاچق. اگه رده ناچار بولسا، كشي له رگه جبرى تيسه، ناچارلىق قىلسا،
الله تعالى قوشقانچا يورمه سه آكنا آخترده آور طورمش، تاموغ عذابى بولاچق.
لاكن آدم بالاسى تله گان اشنى اشلر لك، طرشقان طرماشقان چافدا تله گان
نهرسه نى بولدرلىق ايتوب يارانلغان حالده، قاي بر وقتلار اشلر اول تله گانچه
بولمى دا چقا. مثلا: اول بيك الوغ عالم بولورغا تلى. اوفى، طرشا، كونن تونن بلمى،
هامان طرشا، ئه لله نيجه بللارن شول بولدا اوتسكهره. لاكن شولاى بولا طوروب
آكنا بر نهرسه ده يوقمى. الوغ عالم بولو توگل، ناچارغا ملادا بولا آلمى قالا.
شولا يوق بره مال جبارغا، باي بولورغا تلى. بر كسبكه كرشه. طرشا، طرماشا: آندا
جايا موندان چابا، لاكن بر نهرسه ده آرتردا آلمى. ايكنچى كسبكه كرشوب فارى،
آندان دا بر نهرسه ده چقىمى. اوچنچى سبته طوتونا، آندان دا اش چقىمى. شولاى
ايتوب عمر بويىنا طرشقان حالدا هامان بايى آلمى، فقير كوينچه دنبادان كيجه.
قايجان بونك كيريسى ده بولا. مثلا: بره آرترق طرشى دا، آرترق بورچلى،
مشقوله نى ده. لاكن كسبى هامان آلقابارا، ماللارى هامان اورچى گنه، ايگن
جه جسده هر وقت ديبير لك اوگا، شولاى ايتوب آرترق ائله نى، مشقوله نى طوروب
اول گانچه بايلىق، راختلك اچنده عمر كيجه. تاقى دا بر مثال كيتريك: يه شكنه بر
يگت آوروب كينه. باشدا بونك آوروى فاطمى دا بولمى. شولاى دا آنا آناسى بونى
قارازغا تيزرهك دوقتور كيتره له ر. دوقتور يگتنى قاراب دار و بيره: «خفالانها كز،
فورما كز، تيز ترلور!» دى. يگت ترلمى هامان آورى، خالى هامان آورباغنا بارا.
بيك زور دوقتولاردا كيتره له ر. آلا ردا دار و يازوب بيره له ر. دوقتولار بونى شول
دار ولار بلن ترلور، اولمه س ديب ده اويليلار. لاكن يگت شول آوروندان دنبا.
دان كيجه. قايجان بونك كيريسى ده بولا. مثلا طوروب بتكان، اشده ن چقان بر قارت
آوروب كينه. دوقتور چاقارلار. دوقتور بوگادار و يازوب بيرسه ده: «ئه پنه طورغان
وصيت، بى بولسا ئه پتسون، اميد يوق!» ديب كينه. قارت اوزى اوك: «ايندى

اجلم يبتكان كوره سڭ» ديب وصيتلارن ته بته، يافتلار ي بلهن باخبلله شه. قارتنڭ حالى
 بىك ناچار بولسادا، ئەللك جانى تەندە بولا. طوقتا ئەلى: ديب تاغى دوققور كېترەلەر.
 اولدا «اميد يوق!» ديب كېتە. تاغى اوچى زور راق دوققور چاقرالار، اولدا:
 «يارى، دارو بىرسەم بىر يم، لاكن اميد يوق، اوزا قلامى اولەر!» دى. شوندا ن
 صوڭ دوققور چاقرولار بته. قارت ئەلله نېچە مرتبەلەر مونا اوله، مونا اوله دىيرلك
 حالگە كېل. ئەلله نېچە مرتبە ملادا چاقرلا؛ «ياسىن» لەردە چقلا. لاكن قارت اولمى،
 بىر وقتلار آرولانا باشلى. شولاي ايتوب نرلوب، آياقبا باصوب دا كېتە.
 مونا شوندى اشلەر بارسى دا الله تعالى نڭ تازوى، آنڭ قوشووى بلهن بولا.
 ايكنچى تورلى ايتوب ئەپتسەڭ الله تعالى نڭ تقدىرى بلهن بولا. بىز بەندەلەر بونڭ
 خويبتە توشونە آلمىز. موندا نېندى سر بارلغن دا بله آلمىز. اول يارى ھەر
 خەرسەنى بله، ھەر نەرسە گە كوچى بېتە طورغان الله تعالى نڭ اوزىنە گنە بىلگىلى.
 جز بوندى اورنلاردا «اى آلھم، تقدىرگە بو بىصونامز» ديب آڭا تابىرلامز.
 شولاي دا طرشومزنى، اجتھادمزنى قوبىمىز. اشمز اش بولوب چقاوينا قاراب
 كوڭلەز نوشمى، دردمز سونمى، غېرىمىز كېمەمى.

آدم بالاسى بىك يېتىشكلى، ھەر چىتى كېلگن ايتوب يارانلسادا، آڭاردا
 ئەلله نېندى زور اشلەرنى اشلەرلك كوچ وقوت بولسادا، قاي وقتلار بىردە اول
 تەلمە گان و آنى طوقتانو آنڭ قولندان كېلمە گان اشلەردە بولوب طورا. مثلا برە وطرشوب
 طرماشوب مال جېيما. بىك ھەببەت بىر يورط صالحدا، يورط صالحوب بىتوب، اويگە
 كروب بىك شادغنا طورا باشلاغانداغنا، كورشيدە بازار چقا. مونڭ اويىنە تابا
 ايسگان كوچلى جىل اوطنى بوڭا تابا بوروب، بونڭ بورطن دا كولگە ئەيلەندىروب
 تاشلى. شولاي ايتوب بو كىشى اوزىندەن بولماغان سبب بلهن غضالى بولوب،
 فقير لەنوب، بىرنوب قالا. شولا يوق برە و مكار جە بەرمىنكە سېنە، پراخودقا توبە توب
 كوب تاوار بېيەرە. آرزافنا آلتقان اوشبو تاوارن قېمت بېا بلهن ساتوب كوب
 فائدا اېنچە كلگن اويلا ب شادلغندا نى اشلەرگە بلىمى. لاكن بىردە كوتنە گانگە
 بوڭا «قازان بلهن مە كەر جە آراسندا فلان يوك پراخودندا بازار چخوب صوتوبىنە
 باتقان. بوتون تاوارلار ھلاك بولغان» دېگان بىك قارا بر خىر كېلوب توشە. شولاي
 ايتوب بو كىشى بىك كوب فائدا اېتەم ديب طورغانداغنا بىردە اوزىندەن بولماغان
 سبب بلهن فضالى بولا. قاي بىر بېر لەردە ئەلله نېندى بىر تىرەولەر بولا. آرزو غنا وقت
 اچىندە مڭلەر چە كىشىلەر، اون مڭلەر چە بورطلار بىر بلهن تېگىز بولا. مونا موندى
 خەرسەلەر بارسى دا الله تعالى نڭ تقدىرى و قضاسى بلهن بولادر.

فاى وقتلاردا بىك شەب فار بورانلارى بولا. غايىت فاطى بوران، بىك آچى جىل، بىك شەب اول ئەل نېچە ساعەتلەر سوزلا. برەونىڭ قويمىا وقابقالارن جىمىروب تاشلى، ايكىنچى برەونىڭ اوى باشن قوبىنار ب تاشلى، اوچىنچى برەولەر اويندەن اولك مەروم بولوب قالا. بالاندا قالغان ويولدا بولغان كىشىلەردەن اوشوب طوكوب اولوچىلەر، فار آستىدا كوملوب قالوچىلاردا بولغالى. موناموندى نەرسەلەر بارسىدا الله تعالى نىڭ قىزاسى وتقىدىرى بلەن بولا. بز بوندى وقتلاردا الله تعالى نىڭ تىقىدىر وقىزاسىنا تابىشلامىز. دىيادا بوندى قىزاسە اوچراغانىز ايكان، بلىكە آخرتدە آنىڭ قارشىسىنا بىكىلكك بولور، دىمىز. برەو بوراندا اوشوب طوكوب اولوب قالغان ايكان، بلىكە آخرتدە خالى ياخشى بولورغا سىب بولور، دىمىز.

فاى وقتلار كوك بوزن قارا بولوطلار قابلاب آلا. غايىت قورقنچلى تاوشلار چىزاروب كوك كوكرى باشلى. يالط بولط ايتوب، كوزلەرنى قاماشىروب يەشەن يەشنى. «ياخدای، نى بولا اىندى، اشید آن آله الا الله واشهد ان محمد عبده ورسوله، لاحول ولا قوة الا بالله العلی العظيم» دىيە باشلىسىڭ. شول آرادا چانر چوتر ايتوب يەشەن يەشەن بىك فاطى بر تاوش ایشتل. آخرى بر بر بىرنى يەشەن سوقىدى، دىسىڭ. مونا بر وقت كوكدەن سوزلوب ارى تامچىلار توشە باشلى. يا كىفر كوچەيە، ایلە كلەب چىلە كلەب توگە. اول غنا بىنە گان بارطى ساعت چاماسى بارماق باشى قدرلى ارى بوز يابوب آلا. يا كىفر كون بوىى سوزلا. اوراملار يلغاغا، چوقورلار كولگە ئەيلەنە. ايرتەس ن طور ساڭ يا كىفر طوقتاغان، قوباش دا عادتە گىچە چىقوب دىلبگە بوىى كىتكان. آغايلار ايكىشەر اوچەر، دورتەر بىشەر چىلىشوب سويلەشوب طورالار. «ياو بىلەك» بوينداغى اىگنلەرنى بوز صوغوب كىتكان. فتح الله آبزنىڭ تىگر مەنى بىمىرلگان، بوواسى بىرلغان؛ مەغرى ئەبىنىڭ اوغلى كتوچى صادقنى يەشەن صوققان؛ «دوسكى» چوقورى بويندا بىك كوب صارقلار آغوب خراب بولغانلار؛ فردا كوب بوز او وفولونلارنى بوز صوغوب اوتىرگان» دىمىشلەر. «نى اشلەك كىرەك، خدانىڭ تىقىدىرى اىندى، بر بىرگە گنە توگل، ایل باشىنا كىلگان اش. ياو بىلەك بويندا مېنىم دە ايكى دىسە تېنەم بار اىدى. خلیل الله آغاينىڭ دا بېش آلتى دىسە تېنەلەپ بار اىدى. اى قدرت، اوسكان اىدى صوڭ! مصطفى نىڭ صولمىسى دا اوچ جىر بار اىدى شىكىللى. الله نىڭ بىرگانىنە رضا بولغاچ، آلقانىندا رضا بولساڭ اىندى. تىقىدىرگە قارشى چارە بوق. فتح الله آبزى باى كىشى ئەلى. بويلاردا اشى بىك ياخشى اىدى. آندى قىزاسغا چىدار ئەلى. مونا مەغرى ئەبىگە باخرغا بىك آور. برەن بر تر بىە چىسى اىدى. بىچارە ئەبىدەت بىگت

ایندی؛ طوغری خدمت اینته ایندی. اجلی بیتکنان کوره سڭ. بو کوزلرده ئهلله نینگه بیک باشن سالوب، بو یوغوب دا یوری ایندی. ئوله سینه کوره ابکان. خدانڭ تقدیری ایندی فی اشله مک کیرهک! «دی موسی آبی. مغری ئه بی ده او کسوب او کسوب یقلاپ کوز یه شی کینکچ: «خدانڭ تقدیری ایندی، دنیادان بولای کبچووی بلکه آخرتت اوز ینه ییکلک کیلوگه سبب بولور» دیب الله تعالی گه تائیشلا.

عمل

بهنده نڭ اشله گان اشی شریعتجه «عمل» دیب آتالا. عمل ایزگی ده بولا، یاوزدا بولا. مثلا: بر فقیرگه بر بر یاردهم ایتسه ک ایزگی عمل قیلغان بولاسڭ. بر کشمبک بره ندرسه سن اوغرا لاسڭ، یایسه تالاب آلساڭ یاوز عمل قیلغان بولاسڭ. قای بر عمللر بار، آلاز ایزگی عمللر ده، یاوز عمللر ده صائالمیلار. مثلا: برهونڭ اوزندن صوراب، اوزینڭ رضالغی بلن بر ندرسه سن آلساڭ بو ایزگی عمل ده بولمی، یاوز عمل ده بولمی.

الله تعالی بندلرینڭ ایزگی عمل قیلولارن یارانا. ایزگی عمل قیلغان بهنده لرگه اول اجر و ثواب وعده قیلغان. آنندی بندلر دنیادا به خنلی بولو اوستینده آخرتده سعادتک ایره شه چکلر. الله تعالی آلارنی چنتکه کرتدچک. آلار آندا مهنگی راحتده فالاقچلار. بهنده لرینڭ یاوز عمل قیلولارن الله تعالی برده سویمیدر. یاوز عمل قیلغان کشیلرگه اول آخرت کوننده جزا بیردچک. آلارنی جهنم عذابی بلن عذابلا پاچاق. شولای بولغاچ بزگه یوغاریدا سوزلننگان ندرسه لرگه ایمان کیترو اوستینده ایزگی عمللر قیلورغا، شولای ایتوب آخرت کوننده جنت نعمتلرینه ایرشورگه طرشورغا کیرهک. یاوز عمللر قیلوب آخرت کوننده جهنم عذابینا تاب بولودان بوتون کوچمز بلن فاچارغا کیرهک.

ایزگی عمل اوزی برینچه گه بولنه: فرض، واجب، سنت، مستحب. فرض شوندی عمل، الله تعالی آتی قیلورغا بیک نقی بیورغان. آتی قیلوبلن بز زور ثوابلی، قویو بلن زور گناهللی بولامز. فرض عمللر کونینه بیش وقت نماز اوقو، رمضان آیندا روزه طوتو، آنا آناغا حرمت ایتوکیک، واجب شوندی عمل، آتی قیلوبلن زور ثوابلی، قویو بلن گناهللی بولاسڭ. لاکن فرضنی قویغنداغی کیک اوک زور گناهللی بولمیسڭ. واجب عمللر عید نمازلاری اوقو، فطره صدقه سی بیرو، قربان چالوکیک. سنت شوندی عمل، آتی پیغمبرمز هر وقت قیلا طورغان بولغان. پیغمبرمزگه اییدروب اگرده بز آتی فیلساق زور ثوابلی بولامز. قویساق گناهللی بولمیز. نمازنی جماعت بولوب اوقو، بیش وقت فرض نمازلار بلن برگه سنت

نمازدار اوقو كېك. مسنەب شوندى عمل، آنى قىلساڭ ئوابلى بولساڭ، قىلماساڭ گناھلى بولىمىسڭ. نفل نمازلار اوقو، نفل روزەلار طوتو كېك.
 ياوز عمللەر شەرىئەتە حرام دىيىپ آتالالار. حرام اشلىق بىرە يازامىدىر،
 آنى قىلساڭ زور گناھلى بولساڭ، قويساڭ ئوابلى بولساڭ. حرام عمللەر اوغراولار،
 ايسرىنچ اچو، آنا آنانى رنجتو كېك.

طهارت.

بىز بەندەگە كۈنىمە بېش وقت نماز فرض اېكادلىگن اورنكان يىل اوقوب
 اوزغان ايدىك. آلارنىڭ نېچە شەر ركعت بولغانلىقى دا سويلەگان ايدىك. آنڭ
 اوستىنە سنت نمازلارنى دا ئەيتوب اوزغان ايدىك. بويىل نماز طورىندا تاغى دا
 بىر آز سويلەپە چىكىمىز. بوڭار چاسويلەنمەگان بعضى بىر نمازلارنى دا سويلەپە چە كىمىز.
 آڭار چا آزرىق طهارت طورىندا سويلەپەك: بىز نېچك طهارت آلورغا كېرە كىلگن
 گۈبدەن بىلەمىز. بېغىبىرمىز ھەر وقت ذىپىرلىك ئەنە شول بىز بىلگان رەوشچە طهارت
 آلطورغان بولغان. صەابەلار دا شولاي طهارت آلطورغان بولغانلار. لىكن طهارتنىڭ
 خىرىستىلگى طهارت بولۇوى اوچون اول درجەدە اوڭ نەفتوب بىوونماغاندا دا بارى.
 بىر مەرتىبە بوتون يوزنى بىر مەرتىبە نەرسە كەلەر بىلەن بىرگە ايكى قولنى، بىر مەرتىبە بوقلار
 بىلەن بىرگە ايكى آياقنى يۈرەم باشنىڭ دورت الوشىندەن بىر الوشىنە مسح قىلو
 بىلەن طهارت طهارت بولادىر. شوشى دورت نەرسەنىڭ بىرسى گنە قالسا دا طهارت
 طهارت بولمىدىر. لىكن طهارتنى اۋلە بىلگانمىز چە طولى ايتوب آلور بولمىدىر.
 سو آزلقى بايسە وقت طەزلىق كېك ضرورت بولماغاندا ائىنە شولاي طولى ايتوب
 آلورغا وكوبىرەك ئوابقا ايرشورگە طرشورغا كېرەك.

چىتىككە مسح قىلو.

چىتىكلەرنى طهارتلى وقتدا كىلگان كىشىگە ايكىنچى طهارت آلتاندا آباقلارنى
 يۈز لازىم توڭلدىر. اول وقت چىتىكلەرنە مسح قىلودا بارىدىر. چىتىكلەرگە مسح قىلو
 اوشبو رەوشچە بولا: قوللارنى صوغا چىلاتساڭ دا، اوچ اورتا بارماقلارنى چىتىكلەرنىڭ
 رىڭك باش طەزلىق يۈزەرنە بائەزوب طوبوقلارغا قىدر تارتساڭ. شوندىن سوڭ
 چىتىكلەرگە اوچ سىزىق توشوب قالا. مونا مسح قىلو شولاي بولا. مسح قىلو اوچون چىتىك
 بولوغا شەرت توڭلدىر. ايتىك، شىپىلىت، سو اوتتە سىلك اويوق، ايتىك اورنىدا كىيىلە
 طورغان كىيىز ايتىك، طوبوقلارنى قابىلارلىق كەوش كېك ايتاق كىيىلەر بىنىڭ يارسىندا
 مسح قىلو بارىدىر. ايتاق كىيىمىنىڭ مسحقا باراوى اوچون طوبوقدان آستداغى

طرفندا آياقنىڭ اوج كېچكە بارماقلىرى صييارلىق يىرتىق بولماسقا ئىوشىدۇر . بۇندى يىرتىق يايىسە ئېشىك بولغان آياق كېيىمىنە مسح قىلىو درست نۇگلىدۇر . بىر آياق كېيىمىندە واق ئېشىكلەر بولۇپ ، بۇ ئۇنسىن جىغاندا اوج بارماق صييارلىق بولسادا مسح قىلىو بارامىدۇر . اوينەك طورغان كىشىگە بىر تەۋلەك يەنى بىر كىمى دورت ساعىت بويىنچا آلغان طيارنىلە . رېنىڭ بارىنىدا مسح قىلىو درستىدۇر . سەفەردە بولغان كىشى اوج تەۋلەك بويىنچا چىتىكلەر يەنە مسح قىلا آلا دۇر . مسحنىڭ مەنى چىتىكنى كىيگان وقتىدا نى حسابلانمىچا ، طيارت بوز ولغان وقتىدا نى حسابلانادۇر . مىثلا : بىرەۋ ايكندى نمازىدا طيارت آلۇپ ، آياقلارنى يۈۈپ چىتىكلەرنى كېسە ، شول طيارنى بلەن آقشام ويەستۈلەرنى دەۋ اوفوسا ، طيارنى بەستۈدەن سوڭ غىنا بوزولسا ، چىتىكلەرنى يەنە ايكنچى كۈننىڭ شول وقتىدا نى مسح قىلىو درستىدۇر . مسح ، مەنى تولۇ بلەن ، يايىسە آياقنىڭ او كەچسى چىتىكلەن قوبۇپ طوبۇققا قىر كېلىو بلەن بوزولادۇر . مسح طيارنىلى وقتىدا بوزولسا با كادان طيارت آلۇ ئىوش بولمى ، بلكە آياقلارنى يۈۈ يېتىدۇر .

جراحتكە مسح قىلىو .

طيارت آلا طورغان كىشىنىڭ طيارت آلغاندا يۈۈلا طورغان بىر اعضاسى جراحتلى بولۇپ ، آنى يۈۈ ضرر ايتە طورغان بولسا ، اول اعضا يۈۈلمىدۇر . بلكە يۈۈش قول بلەن آكۇ مسح قىلىو يەنى صىپاۋ يېتىدۇر . اگەردە مسح قىلىو دا ضرر ايتە طورغان بولسا ، اوستىنە يابلغان چۈپرەك ، كاغىد كېك نەرسەلەرگە مسح قىلىندۇر . جراحتكە بەيلەگان نەرسەگە مسح قىلىو اوچون آنڭ طيارنىلى وقتىدا يابلۇۋى شرط تېۋگلىدۇر . ئايچان يابلغان بولسادا مسح قىلىو درستىدۇر . جراحت اوستىندەگى نەرسە آلتىن ، يايىسە توشۇپ كېتىۋ بلەن مسح بوزولمىدۇر . جراحت تۈزەلگەندەن سوڭ اوستىندەگى نەرسەگە مسح قىلىو بارامى ، بلكە يۈۈۋارغا ئىوشىدۇر .

طيارتنى بوزا طورغان نەرسەلەر .

- ۱) طيارتنى يۈۈشۈ نەرسەلەر بوزادۇر : ۱) عورتلەر دەن نەچس كېلسە ، ۲) آرتىدان چىل كېلسە ، ۳) جراحت دەن فان ، ارىن ، سارى سو كېك نەرسەلەر آقسا ، ۴) بورون قاناسا ، ۵) كوزدن لايلالى بەش كېلسە ، ۶) آوز تولمىسنىچا آتش قۇصولسا ، ۷) آز بولسادا فان قۇصولسا ، ۸) يانتۇپ يايىسە سۈيەلۈپ يۈۈۋالسا ، ۹) ھوشىسىز بولسا ، ۱۰) نماز اچىدە قەقروپ كۈلىنە .

عذرلى كىشى .

بىر نماز او قۇپ بىر تەۋلەك قىر وقتى طيارنىلى بولۇپ طورا آلغان كىشى عذرلى كىشى بولادۇر . مىثلا : بىرەۋنىڭ بوزۇندىن ھامان فان كېلىۋ طورسا ، يايىسە

چراختندەن ار ن كېك نەرسەلەر آغوب طورسا اول كىشى غىدرلى كىشى بولادر .
 غىدرلى كىشىگە مەر نماز اوچون طهارت آلو تىوش بولادر . شول نماز وقتى اچندە
 آكاردان طهارتنى بوزا طورغان نەرسە كىلوب طورسادا ، طهارتى بوزولماغان
 سانالادر . شولايوق آندى نجس كىلوبلەن نمازى دا بوزولمىدر . شولايوق شول
 نماز وقتىدا كىلگان نجس ، كىيىمىنە ، ياپسە نماز اوقى طورغان اورنىنانىسە دەنجسكە
 حساب ايتلمىدر . شول نماز نك وقتى اونكاچە دەنجس حساب ايتلوب ، ايكنچى نماز
 اوچون آنى پا كلەر تىوش بولادر . غىدرلى كىشىنك طهارتى بىر نماز وقتىناغنا
 يارىدر . ايكنچى نماز وقتى كرولەن بوزولادر . شول نماز وقتىدا آكار بىر طهارت
 بلەن تەسە نىندى نماز اوقوزغا درستدر . غىدرلى كىشىنك طهارت آلوب چىنك
 كىگانچە غىدرى كىلەمى طورسا چىنككە مسح قىلووى دا درستدر .

تيمم

نماز اوقو اوچون البته طهارتنى بولو تىوشدر . اگەردە بىر بىر سىب بلەن طهارت
 آلو مىكن بولماسا ، اول وقت «تيمم» صوغو تىوشدر . تيمم دىب پاك بىر ذاتىنا
 قوللارنى صوغوب بىت و قوللارغا صىياوغا ئەيتەلەر . تيمم اوشبوره وشچە قىلنادر :
 اؤل بسم الله ئەيتوب اوزك نك نماز اوچون تيمم صوغاچاغىكنى اوبلىسك . آندان
 صوڭ اوچلارك بلەن بىر ذاتىنا صوغاسك دا طوزان كوب ياغلىماسون اوچون
 سلكوب تاشلىسك . آندان صوڭ شول اوچلارك بلەن بوتون بوزكنى صىيىسك .
 آندان صوڭ تاغى بىر مرتبە اوچلاركنى بىرگە صوغوب سىلكوب تاشلىسك دا اولاصول
 قولك بلەن اوڭ قولكنى صىياب چقاسك ، آندان صوڭ اوڭ قولك بلەن قولكنى
 صىياب چقاسك . قوللارنى صىياغاندا بارماق باشلارندان آلوب ترسە كنى بىرگانچە
 صىيىسك . مونا شول اش تيمم قىلو بولادر .

طهارت آلورغا مىكن بولماو شولاي بولا : (۱) آورو بولوردا ، صوبلەن طهارت
 آلتاندا آورو وىنا ضرر كىلودەن قورقار . (۲) سفردە بولوردا ، تانندا ، صوبولماس ،
 صونى نابادا آلماس . (۳) سفردە صودا بولور ، لاكن آنى آلا آلماس . مثلاً : صوبىنى
 قورقنچى بولور . ياپسە ئە بىرلەرن تاشلاب كىتەرگە قورقار . ياپسە صوتىرەسى
 بىك سازلق بولوب بانو قورقنچى بولور . ياپسە قوبوتىرەن بولوب آلورغا چىلەگى
 بولماس . (۴) سفردە يانندا صوبى دا بولور ، لاكن اوزىنە ياپسە حىوانىنا اچەر
 اوچون كىرەك بولور . (۵) اويىنە بولوب دا ، طهارت آلوب طورسا عىبو جىنازە نماز -
 لارىنا اولگورە آلماسلىق بولور . مونا شوشى وقتلاردا تيمم صوغوب نماز اوقولادر .
 بىر دانى دىب طوفراق ، بالچق ، طوزان ، قوم ، تاش كىك ارىمى ويانى طورغان
 نەرسەلەرگە ئەيتەلەر . موندى نەرسەلەر بىردە بولماسادا يارىدر . مثلاً ابرم تاشقا ،

كېيىنگە قونغان طورغا نىمەم صوغو درىستىر. تىمىر، قورغاش، آغاچ، اولەن كېك نەرسەلەر بىز ئاتىدىغان سانالىمىلار. تىمەم صوغو اوچون پاك بىر ذاتى بولورغان تىوشىر. تىمەم، طهارىتى بوزا طورغان نەرسەلەر بىلەن، مەم دە سو بىلەن طهارىت آلورغا كۆچ بىنۇ بىلەن بوز اولادىر.

نجىس نەرسەلەر.

نماز اوقى طورغان كىشىنىڭ تەنى، كىيىمى، نماز اوقى طورغان اورنى نجىسلەردەن پاك بولورغا تىوشىش دېگەن ايدىك. نجىس دىب چىرەنلە وچىر كەنلە طورغان پىچراق نەرسەلەرگە تەبىئەتتە. مىنلا: تىزەك، بول، سارى سو، ارىن، قان، اولە، كىسە كېك نەرسەلەر نجىس نەرسەلەردىر. شىرىعت قاشىندا نجىس ابكى تولىدىر: بېكىل نجىس، آور نجىس. بېكىل نجىس، تەنگە، پايىسە نماز اوقى طورغان كىيىمگە، پايىسە نماز اوقى طورغان اورنغا تىيىب دە بويغا و آر قىلغا بىر قارىش دان كىم بولسا آنىڭ بىلەن نماز اوقو درىستىر. اگەردە آكار دان آرتق بولسا نماز اوقو درىست توگل، آنى پاكلەرگە تىوشىر. آور نجىس قاطى بولسا بىر مئقال چاماسىندا آنىق بولماغاندا، صىبىق بولسا اوچ تىيى قىردەن آرتق بولماغاندا آنىڭ بىلەن نماز اوقو درىستىر. بوكار دان آرتق بولسا نماز اوقو درىست توگل، پاكلە و تىوش بولادىر.

قارچىغا، قارغا، قوزغون كېك ايتلەرى آشالىمى طورغان حيوانلارنىڭ تىزەكلەرى، آت، صىبىر، سارق كېك ايتلەرى آشالا طورغان حيوانلارنىڭ بەوللەرى بېكىل نجىسلەردىر. بوندىن باشقا بەول و قىزەكلەر بارسىدا آور نجىسلەردىر. مىنلا: آدمنىڭ تىزەكى دە، بەولى دە، آت، صىبىر، سارق كېك ايتلەرى آشالا طورغان حيوانلارنىڭ تىزەكلەرى، آت، بورى كېك ايتلەرى آشالىمى طورغان حيوانلارنىڭ تىزەك و بەوللەرى، قاز، اور دەك، تاوق كېك ايتلەرى آشالا طورغان قوشلارنىڭ تىزەكلەرى آور نجىسلەردىر. قوسق، جىراختىن چىققان قان، سارى سو، ارىن، خىواننىڭ بوغانىندا آنىق قان، اولە كىسە اينى، دوگۇز ايتلى آور نجىسلەردىر. كۆگەرچىن، چىچىق، طورغاي كېك بىر تىچ بولماغان قوشلارنىڭ تىزەكلەرى نجىس سانالىمىلاردىر.

نجىس تىگان نەرسەلەر پاك سو بىلەن يىووب پاكلەندەردىر. كلەم، كىيىز كېك يىووب صغو مېكىن بولماغان نەرسەلەر اوچ مرتبە يىووب، تامچىسى بىنكانچە ئلوب قوبۇ بىلەن پاكلەندەردىر. چىتىك كېك كۆن نەرسەلەرگە قاطى نجىس تىسە اورب ئوشور، پايىسە طورغا قىشقا بىلەن پاكلەندەردىر. صىبىق نجىس تىسە شول اورنى اوچ مرتبە بويىغا پاكلەندىر.

طهارىت آلورغا يارى طورغان سولار.

طهارىت آلا طورغان سو پاك سو بولورغا تىوشىر. نجىس سولار بىلەن طهارىت

آلو درست توگلدر . پاك صو، بلغا، چيشمه، كول، قويو، دېنگر صولارى بولسادا
يا كغر، فار و بوز صولارى بولسادا يار يئر . آغاچ و جيه مشل ردهن صفغان صولار
طهارت آلورغه ياراميدر . شولا يوق فواس، ليماناد كيك ايكنچى بر ندرسه فانتوب
صولقدان چققان و صو ايسمن بوغالتقان اچمكلر بلهن ده طهارت آلو ياراميدر .
آغوم صوغا نجاست توشو بلهن نجسله نميدر . شونلقدان آنگا نجس توشسه ده
طهارت آلو درستدر . مه كغر نجس كورنوب، بلنوب طور ساغنا شول بيدردهن طهارت
آلو ياراميدر . نه يلهسى قرق آرشين، تيره نلگى يارطى فارس قدر بولغان آقى
طورغان زور صوغانجس توشسه ده، ايكنچى باغندان طهارت آلو درستدر . بوندان
باشقا صولارغا آزغنا نجس توشسه ده نجسله ندر . بر مرتبه طهارت آلغان صو، نازا
صاوتقا آلنسادا آنگ بلن ايكنچى مرتبه طهارت آلو درست توگلدر . آدم اچكاندهن
قالغان صولار، هم ده ايتى آشالا طورغان عيوانلار اچكاندهن قالغان صولار نجس
صانالميلار . شونلقدان آندى صولار بلهن طهارت آلو درستدر . ات، دو كغر و يرتقچ
حيوانلارنك آوزلارى نيگان صولار نجس بولوب، آنگ بلهن طهارت آلو درست توگلدر .

نماز.

بز نماز اوقورغا كو بلهن اوگره نگان ايدك . بيغيمرمن نمازنى شول بز بيلگانچه
اوقى طورغان بولغان . صحابه لاردا شولاى اوقوغانلار . لاكن نمازنك درستلگى
و نماز بولووى اوچون نمازدا قيلنا طورغان بوتون ندرسه لهرنك، اوقولا طورغان
بوتون سوره و دعالارنك قيلنوب بتووى شرط توگلدر . نمازنك نماز بولووى
اوچون برنجى تكبيرنى نه يتو، ههر ركعتده بر آز آياق اوره طورو . ايكى ركعتلى
نمازلارنك ههر ركعتده، اوچ و دورت ركعتلى نمازلارنك اولگى ايكى ركعتلر ندره
فانعه سوره سن اوقو، ركوع قيلو، سجده قيلو، ايك صو كفى سجدهنى قيلوب ينگلچ
بر آز اوطورو بيتدر . مونا شوشى آلتى ندرسه كه نمازنك تره كلهرى ديبدر .
بو اشلهرنك برسى گنه فالسادا نماز بولميدر . بوندان باشقا اشلهرنك قالووى
بلهن نماز نمازلقندان چقميدر . مثلا: بسم الله فالسا، سبحانك دعاسى، فالسا، ركوع
وسجده ده نه يتل طورغان سوزلهر فالسا، تشهون و صلواتلار فالسا، اوچ و دورت
ركعتلى نمازلاردا اولگى اوطورو فالسادا نماز درست بولادر . لاكن اوقى
آشفقلى، اوقى ضرورت بولماغاندا نمازنى اولده اوگره نگانچه طولى ايتوب
اوقورغا، شولاى ايتوب كوبرهك ثواب آلورغا طرشورغا كبرهك .

وتر نمازى.

بز ههر كون فرض بولغان بيش وقت نمازنى، ههر كون اوقولا طورغان سنت

نماز لاری، آتاسینا پر مرتبه فرض بولغان جمعه نمازن، یلینا ایکی مرتبه واجب بولغان عید نمازلارن بلوب اوتکان ایدک. ایندی تاغی بر نماز اوگره نه چه کمن. اول «وتر» نماز یدر. اول واجب نمازدر. وتر نمازی هر کون به ستنو نمازی سوکندا اوقولادر. اول اوچ رکعتدر. اول نمازدا باشقا نمازلارغا بیک آزغنا آیروالقی بار: وتر نمازینک اوچنچی رکعتنده سوره اوقوب بتوب رکوع قیلور آلدندان قولارکنی کوتهروب، قولای یموشافلارکه تیدروب تکبیر مه یته سگده «قنوت دعاسی» دیگان بردعا اوقیسک. آندان سوک تکبیر مه بتوب رکوعغا کینه سگ. شولای اینوب باشقا نمازلارنی تمام اینکان کبک تمام اینه سگ.

قنوت دعاسی اوشبودر: اللَّهُمَّ اِنَّا نَسْتَعِينُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ. نَشْكُرُكَ وَلَا نَكْفُرُكَ وَنُطْلِعُكَ مِنْ يَفْعَلُكَ. اللَّهُمَّ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نَصَلِي وَنَسْجِدُ. وَ اِيَّاكَ نَسْعِي وَنُحْفِدُ. نَرْجُو رَحْمَتَكَ وَنُخْشِي عَذَابَكَ. اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكَفَّارِ مُلْحِقٌ. بونک معناسی اوشبودر: ای الله، بزیسینهن یاردهم صوریمز؛ گناهلارمنی بارلقا وکنی صوریمز؛ سبکا توبه قیلامز؛ سبکا ایمان کیمره مز؛ سبکا توکل قیلامز؛ سینی ماقتیمز. نعمتلرک اوچون سبکا شکرانه قیلامز، کفرانه قیلیمز. سبکا فارشقان کشیدهن بیزه مز، آنی تاشلیمز. ای الله، بزیسکاغنا عبادت قیلامز؛ سبکاغنا نماز اوقیمز. سبکاغنا سجده قیلامز. سبکاغنا عبادت قیلورغا آشغامز. سینک رحمتکنی امید اینه مز، عذابکنان نورفامز. سینک عذابک سبکا اشانماغان کشیلرگه ایرشه چه کدر.

تراویح نمازی.

بوغاریدا سوبله نگان فرض، واجب و سنت نمازلارغا باشقا تاغی دا بر سنت نماز بار. اول تراویح نماز یدر. تراویح نمازی رمضان اینتا، یه ستنو نمازندان سوک، وتر نمازندان الیک اوقولادر. آنی اویده گنه اوقوساکندا، مسجد که باروب جماعت بولوب اوقوساکندا یاری. لاکن مسجدده، جماعت بولوب اوقوتتاغی دا ثوابلیر اقدیر. تراویح نمازن اکیشه رکعتن سیکوز رکعت اوقورغادا، بیکومی رکعت اوقورغادا یار یدر. بیکومی رکعت اینوب اوقونک ثوابی البته کوبره کدر. بونک بیره مسجدلرده تراویح نمازی، اکیشه اکیشه رکعتن بیکومی رکعت اوقولادر. تراویح نمازندا هر دورت رکعت صابون اوطورود هر آزیال

ابتو وشول وقت تسبیح بایسه تهلیل (۱) ئه یتوب اوطور و بیک ثوابلی اشدر.

نفل نمازلار.

بویه: مدر سویله ننگان نمازلارغا باشقا فرض، واجب، سنت بولغان هیچ بر نماز اولمیر. باری جنازه نمازی غنا باردر. آنی کبلرجه کده سویله رمز. بوندان قالغان نمازلار باریسی دا «نفل نمازلار» یعنی مستحب نمازلاردر. نفل نمازلارن قای وقت اوقوسالکدا، نیچه رکعت اوقوسالکدا باری. تیک قویاش چققان وقتدا، نهق توشلک وقتدا هم قویاش بایغان وقتدا غنا اوقورغا یارامیدر. اوشبو اوج وقتدا فرض و باشقا نمازلارنی دا اوقو درست توکلدر. نمازغا کرشلوب ده شول وقت کرسه نماز بوزولادر. باری ایکندی نمازینا کرشلوب ده، نماز اوقولوب بتمهس بورون قویاش بایوب قویسا نماز بوزولمیدر.

تسبیح تارتقو و نماز دعاسی.

نمازدا تشهد و صلوات اوقوب ایکی یاقغا سلام بیر و بلرین نماز تمام بولادر. بوندان صوگ دعا فیلسالکدا قیلماسالکدا یاریدر. لا کن سلام بیر گاج: «ای ربم، بارلق بلا و قضا لاردان صافلا وچی سینسک. بارلق سلامتسکلر سیندن کبلدر. سین بیک حرمتلی، بیک الوغ، بیک مبارکسک» دیب دعا قیلو بیک ثوابلی اشدر. بودعاغا «سلام دعاسی» دیلر. بوندان صوگ بعض بر دعا و آیتلر اوقوب تسبیح تارتقو، آندان صوگ «نماز دعاسی» دیب آتالغان دعانی اوقو بیک ثوابلی اشدر. تسبیح تارتقو دیب ۳۳ مرتبه «سبحان الله»، ۳۳ مرتبه «الحمد لله»، ۳۳ مرتبه «الله اکبر» دیب ئه یتوگه ئه یتلر. تسبیح تارتقودان الک اوقولا طورغان دعا و آیتلر اوشبولاردر:

(۱) سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر. معناسی: الله تعالی فی ههر بر

کیمچیلکردهن با کلیمین. بارلق ماقتاو آکار غاغنا فایتادر. الله دان باشقا هیچ بر نه کری بوقدر. الله تعالی غایت در جه ده الوغدر. (۲) لا حول ولا قوة الا بالله العلی

العظیم. معناسی: غایت الوغ بولغان الله نیک یارده می وتل و نندن باشقا هیچ بر نهرسه گه

کوچ وقوت یتمیدر. (۳) ماشاء الله کان وما لم یشاء لم یکن. معناسی: الله تعالی نله گان

نهرسه بولا، اول نله مه گان نهرسه بولمیدر. (۴) لا اله الا هو العلی القیوم. لاتاخذه

سنة ولا نوم. له ما فی السموات وما فی الارض. من ذالذی یشفق عبده الایاذنه. یعلم

ابین ایدیوم و ما خفهم. ولا یحیطون بئشی من علیه الا بما شاء. وسیع کرسیه السموات

(۱) تسبیح سبحان الله دییوگه، تهلیل دیب لا اله الا الله دییوگه قیلیدر.

وَالْأَرْضِ. وَلَا يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا. وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ. بو آیتکه «آیت الکرسی»
 دیلر. معناسی اوشبودر: الله تعالی دهن باشقا هیچ بر نه گری یوقدر. اول ترکدر،
 بوتون عالمی اداره قیلوچیدر. آنی یوقودا آلمی، آکاردا فالغوندا بولمیدر.
 بیر وکوکده بولغان نهرسه لهر باریسی دا آنک رحمتندن باشقا هیچ کیمگه
 شفاعت قیلا آلمیدر. اول بهنده لهرنک هر نهرسه لهرن، قیلوب اوزغان
 نهرسه لهرن ده، قیلاچاق نهرسه لهرن ده بلدر. آلا ایسه الله تعالی بلیگان
 نهرسه لهرنی اول نلگان قدرلی گنه بلهدر. بیر وکوک آنک ملکیدر لهر.
 آلارنی صافلاو آکا برده آور توگلدر. اول غایت درجه ده الوغدر.

تسبیح نارتقاندان سوک اوقولا طورغان «نماز دعاسی» اوشبودر: ای ربم،
 مینم نماز لار منی، نماز اچنده گی طورش و اطورش لار منی، قرائت و دعالار منی، تسبیح
 و تهلیل لار منی، یالتو و یالبار و لار منی قبول آیت. نماز ندا کیمچیلک لهر م بولسا؛ طوزرا
 کور. ای ربم، ترک لهر منک گناه لارن یارلقا، اولکلهر مزگهر حمتکنی توشور. ای
 مرحمتلی الله، بزنی بلا و فضالاردان، آورولاردان صافلا. ای ربم، بزنی ایمانمزدان
 آیرما، تولگاج ایزگیلر بلن برگه قیل. ای ربم، پیغمبرم محمد علیه السلامقا،
 آنک عائله و یاقنلارینا، صحابه لارینا رحمتکنی توشور!
 اوشبو نماز دعاسن اوقوغاچ برور سوره، یایسه بر نیچه آیت قران
 اوقو بیگره کده ثوابلی اشدر.

نمازنی بوزا طورغان نهرسه لهر.

نمازنی اوشبو نهرسه لهر بوزادر: (۱) برگنه آوز بولسادا دنیا سوزن سوبلور.
 (۲) دنیا اشنی اوچون قچقرو ب کولو، قچقرو ب یعلاو. (۳) آزغنا بولسادا، بورچاق
 قدر گنه بولسادا آشار، برگنه تامچی بولسادا اچو. (۴) طهارت صندرو. (۵) تهنی،
 یایسه کییمی، یایسه نماز اوقی طورغان اورنی نجسل نو. (۶) کو کره کنک قبل طرفندان
 اوشووی. (۷) عورت اچلو. مونا نماز اچنده شوشی نهرسه لهرنک برسی گنه
 اشله نسه ده نماز بوزولادر. نمازنی یا گادان اوقورغا تبوش بولادر.
 عورت دیب ایر لهرنک کنک آستندان آلوب تزگه قدر بولغان بیر لهرینه،
 خاتونلارنک یوز لهرندهن، بل ککه قدر ایکی فوللاردان، طوبوتقا قدر
 آیفالارندان باشقا بوتون ته لهرینه نه یئل. عذر بولميجا عورت بیر لهرنک
 دورتدن بر الوشی اچلو نمازنی بوزادر.

(۱) نماز اچنده ایتبار سز طهارت بوره لسه، برده سوریه شمیچه گنه طهارت آلوب بولور. قالغان
 بوردن اوقوب کیتوب تمام ایتو یاریدر. سوگندان باری سجده سورگه قیلا. رغه تبوش بولادر.
 بق اورندا قسدا طهارت بوزونی، آگدر تو اوچون «مستحرمی» عبارتی دوللاندی.

جماعت نمازی.

بر نیچه کشی برگه جیبیلشوب اوقوعان نمازغا «جماعت نمازی» دیلهر. بیش وقت فرض نمازی مسجدده، جماعت بولوب اوقو سنئدر. جماعت نمازندا آلدن طوروب اوقو چیغا امام، آرتندا طورو چیغا «اویوچی» دیلهر. امامغا اویوغان کشی نمازنگ بوتون عمللهرن، مثلا تکبیر، رکوع، سجده باشقالارنی امامغا اییهروب امام آرتندان فیلو تیوشدر. آکاردان الک فیلو یارامیدر. اویوغان کشی نمازدا اوقولاچاق سورهلرنی اوقوماس؛ امام قچقروب اوقوسادا، یه شرن اوقوسادا تیک طورور. دعا و ذکر (۱) لهرنی امامدا، اویوچی دا اوقورلار. تکبیر و تسمیعلهرنی (۲)، سلاملهرنی امام قچقروب، اویوچی یه شرن تهیتورلهر. جماعت نمازندا «سمع الله لمن حمده» دیگان سوزنی امامغنا تهیتور. اویوچی شونک اورنینا «ربنا لك الحمد» دیبور. امام ابرته نمازندا، آقشام و یهستون نمازلا- رینگ اولگی رکعتلهرنک سورهلرنی قچقروب اوقور، باشقه لاردا یه شرن اوقور. اویوچی کشی برگنه بولغاندا امامنگ اوک باغندا، آزغنا آرتند اراق طورور. ایکی یا کوب بولغاندا امامنگ آرتندا، صف بولوب تزلوب طوررلار. اویوچیلارنگ صفلاری تیگز بولووی، آرادا آچق فالدرمی طورولاری تیوشدر. برنیچه کشی جماعت بولوب نماز اوقورغا بولسالار، آرادا عالمه گی امام بولور. عمللهری بر درجه ده بولغاندا فرائتکه اوستارغی، قرائت اوقودادا بر درجه ده بولسالار تقوالقبادا بر بولسالار قارئارغی امام بولور.

جماعت نمازینگ بوتون رکعتلهرینه اولگورمه گان کشی

امام نمازغا کرشکاج کنه مسجدکه کیلگان کشی، نمازنگ قایسی عملنده بولسادا امامغا تیزرهک اویورغا تیوشدر. امام برنیچی رکعتنگ رکوعسن فیلوب بتمه سن بورون کیلوب اویوغان کشی شول نمازنگ بوتون رکعتلهرینه ایرشکان حساب اینلور. امام برنیچی رکعتنگ رکوعسن قیلچاق فنا کیلوب اویوشان کشی اول نمازنگ برنیچی رکعتینه ایرشمه گان بولور. بوتون نمازنگ بوتون رکعتلهرینه ایرشمه گان کشی، اوظورشدا باری تشهد کنه اوقور. امام سلام بیرگاج سلام بیرمیچه گنه طوروب کیتهرده، اموذ، بسم الله وسبحانک دعاسن اوقوب سورهلرگه کرشور. شولای ایتوب فالغان رکعتلهرن تمام اینهر. تشهد و صلوات اوقوجاق سلام بیرر. ایکی رکعتلی نمازنگ بر رکعتینه ایرشمه گان کشی، امام سلام بیرگاج

(۱) ذکر دهب رکوع وسجده ده شیتله طورغان سوزلرگه شیتلار. (۲) تسمیع «سمع الله لمن حمده» دیگان سوزلر.

طوروب بر رکعت اوقوب نماز تمام اینتر. ایکی رکعتینه ده ایرشمه گان کشی، (مثلاً: امام ایکنچی رکعتنک سجده سنده چافدا، یایسه اوترشدا چافدا کیلوب اویوغان کشی) امام سلام بیرگاج طوروب، بالفز اوقوغانداغی کبک ایکی رکعت اوقوب تمام اینتر. دورت رکعتلی نمازدا اوچ رکعتکه ایرشکان کشی بر رکعت، ایکی رکعتکه ایرشکان کشی ایکی رکعت، برگنه رکعتکه ایرشکان کشی اوچ رکعت اوقوب تمام اینتر. اوشبو صوغفی صورتده اول بر رکعت اوقوردا اوطوروب تشهد اوقور، آندان صوگ طوروب کیتوب ایکی رکعت اوقور. اولگی ایکی رکعتنده فاتحه سوره سینه بره سوره قوشار. صوغفی رکعتنده فاتحه سوره سن گنه، اوقور. آقشام نمازینک برگنه رکعتینه ایرشکان کشی طوروب بر رکعت اوقوردا، اوطوروب تشهد اوقور، آندان صوگ یا گادان طوروب بر رکعت اوقوب اوطور. هر ایکی رکعتنده فاتحه سوره سینه بره سوره قوشار. وتر نمازینک صوغفی ایکی رکعتینه ایرشمه گان کشی ده، هر رکعتکه فاتحه سوره سینه بره سوره قوشار.

آذان و اقامت.

فرض نمازلارغا کیشور آلدندان آذان ئه یتمو وقامت (اقامت) توشورو سنتدر. شوئک اوچون ده هر نماز آلدندان مؤذن منارهغا منوب آذان ئه یتمه، فرض نمازغا کیشور آلدندان قامت توشوره در. بالفزغنا اوقوغان کشیگه ده فرض نماز آلدندان آذان وقامت اوقورغا تیشدر. نیک شهرده بولغان کشیگه مؤذننک مناره دان ئه یتمکن آذانی بلهن، مسجدده توشورگان قامتی ییتهدر.

آذان اوشبوره وشجه ئه یتهلدر: **الله اکبر** الله اکبر، الله اکبر، الله اکبر. **اشهد ان لا اله الا الله، اشهد ان لا اله الا الله.** اشهد ان محمد رسول الله، اشهد ان محمد رسول الله. **حی علی الصلاة، حی علی الفلاح، حی علی الفلاح.** الله اکبر الله اکبر. **لا اله الا الله.** «الله اکبر»، «الله تعالی غایت الوغدر» دیگان معنادادر. «اشهد ان لا اله الا الله»، «الله تعالی دهن باشقه ته کری یوق دیت گواهلحق بیره من» دیگان معنادادر. «اشهد ان محمد رسول الله»، «محمد علیه السلام الله تعالی نك پیغمبری دیت گواهلحق بیره من» دیگان معنادادر. «حی علی الصلاة»، «نمازغا آشکنز» دیگان معنادادر. «حی علی الفلاح»، «غنا ابدان قوطلوروغا آشکنزه دیگان معنادادر. **لا اله الا الله.** «الله تعالی دهن باشقانه ته کری یوق» دیگان معنادادر.

ايرته نمازی اذاندا «حى الفلاح» دهن سوڭ ايکى مرتبه «الصلاة خير من النوم» ديبلدر. بو بزنجه «نماز بوقودان آرتقراق» ديگان سوز بولا.

قامت ده اذان توسلى اوکدر. تيك آندا «حى على الفلاح» دهن سوڭ ايکى مرتبه «قد قامت الصلاة» ديبلدر. بو بزنجه «نماز بولدى (بيتىدى)» ديگان سوزدر. اذان نه يتكأنده اشاره بارماقلارنى قولاق تيشگينه طغوب، باش بارماقلارنى قولاق يموشاغبنا تيگزوب نه يتورگه، هم «حى على الصلاة» ديگانده اوڭ ياتقا نه يله نوب قارارغا، «حى على الفلاح» ديگانده قول ياتقا نه يله نوب قارارغا تيوشدر. قامت توشورگانده قوللارنى صالندروب طورو تيوشدر.

اذان نه يتلگانن ايشتكأنده هيچ بر سويلشميچه، اچكأن اوزڭ نه يته بارو، يايسه طكلاب طورو بيك ثوابلى اشدر. اذان نه يتلوب يتكچ، بزگه دين وشريعت كيتروب دنيا و آخرتده بختلى بولو ومنغا سبب بولغان پيغمبرمزننى ايسكه توشور و آنڭ اوچون الله تعالى گه اوشبور ره وشچه دعا قىلو بيك كوركام اشدر: «اى ريم، پيغمبرمزن محمد عليه السلامغه الوغ مرتبه لار بير، آنى اوزڭ وعده قىلغان بوغارى اورنلارغا مندر»

نمازنى قضا قىلو.

هر نماز البته وقتدا اوقولورغا تيوشدر. نمازنى عذر سز وقتندان كىچكدر و اصلا ياراميدر. اگه رده بر بر عذر بلهن، مثلا يوقلاب قالو بلهن، يايسه اونوتلو بلهن نماز وقتدا اوتلهلى قالسا، آنى ايكنچي وقتدا اوقو فرضدر. بولاي نمازنى وقتندان كىچكدروب اوقوغا «قضا قىلو» ديبلر. قضا فيلتورغا تيوش نمازلار بارى فرض نمازلار بلهن وتر نمازى غنادر. سنت نمازلار قضا قىلنميدر. شولا يوق چتته نمازى دا قضا قىلنميدر. بر بر عذر بلهن جمعه اوقى آلمان كشى اويله اوقو تيوشدر. عيد نمازلارى، تراويح نمازلارى دا قضا قىلنميدلار.

نمازنى يالقرغنا قضا قىلغاندا سورة لهننى يه شرون اوقورغا، جماعت بولوب قضا قىلغاندا فچقروب اوقولا طورغان نمازلاردا سورة لهننى امام فچقروب اوقورغا تيوشدر. نمازنى قضا قىلور آلدندان اذان وقامت اوقو سنتدر. بر نيچه نماز بر وقتدا قضا قىلنسا بر اذان ده يته در. قامت ايسه هر نماز اوچون آيرم توشورلورگه تيوشدر. وقتدا اوقولساغان نمازنى قايسى وقتدا قضا قىلساڭ دا ياريدر. تيك قوباش چققاندا، نهق نوش وقتدا هم قوباش بائقان وقتدا اوقو ياراميدر.

سهو سجده سى.

سهو سجده سى دىب نمازڭ بعض بر عملار نده كىچيپليك قىلغاندا قىلنا طورغان

سجده گه ئەيتلەر . نمازنىڭ تۈرەكلەرنىن بىرىگە ئىشەنچ قىلىشقا ، مۇئەللىم : ئاۋلگى تىككىر
 قالسا ، يايىسە ھەر رەكئەتتە گى آياق اورەطور و قالسا ، يايىسە ئاۋلگى ايىكى رەكئەتتە
 فاتحە سورەسى قالسا ، يايىسە ركوع قالسا ، يايىسە سىجە قالسا ، يايىسە سوۋقى
 اوپۇرش قالسا نماز بولمى ، نماز لىقدا ن چىقارمىغان ايىك . نمازنىڭ بولاردا ن باشقا
 ئىشلەر بىلەن قالوۋى بىلەن نماز لىقدا ن چىقىمىز . مۇئەللىم : بىسم اللە قالو بىلەن ، يايىسە
 سىبىئەت دەئاسى قالو بىلەن ، يايىسە ركوع و سىجە دە ئەيتلەر ئورغان سوزلەر قالو بىلەن ،
 يايىسە اوپۇرشدا تىشەد قالو بىلەن ، يايىسە اوچ و دورت رەكئەتلى نمازلاردا ئاۋلگى
 اوپۇرشلار قالو بىلەن نماز لىقدا ن چىقىمىز . شۇلا بىدا بولسا بو ئىشلەردىن بعضى بىر
 زور راقىلارنى قالو بىلەن «سەھو سىجەسى» و واجب بولاد . مۇئەللىم : تىشەد او قولمى قالسا
 سەھو سىجەسى و واجب بولاد . ركوع و سىجە دە ئەيتلەر ئورغان سوزلەر كىك نمازنىڭ
 بىك اوڭ زور ئەھلى بولمىغان نەرسەلەر قالسا سەھو سىجەسى دە و واجب بولىمىز .
 سەھو سىجەسى او شىبۇرە و شىبۇرە قىلغۇدەر : نمازنى يالغۇز او قوچى بولسا ، سوۋقى
 اوپۇرشدا تىشەد او قوغاندا ن سوۋڭ ايىكى ياقىدا سلام بىر دە ، ئاندا ن سوۋڭ ياكىدا ن
 ايىكى سىجە قىلۇپ تىشەد و صلواتنى او قوب ايىكى ياقىدا سلام بىر وپ نمازنى تمام
 ايتەر . اگەر دە نماز جماعت نمازى بولۇپ سەھو سىجەسى و واجب بولورلىقى اشنى
 امام قىلسا ، سوۋقى اوپۇرشدا تىشەد او قوردا ، اوڭ ياقىغا ن سلام بىر وپ ياكىدا ن
 ايىكى سىجە قىلۇر ، ئاندا ن سوۋڭ تىشەد و صلوات او قوب ايىكى ياقىدا سلام بىر وپ
 نمازنى تمام ايتەر . امامنىڭ بىر ياقىغا ن سلام بىر وپ ، او بىر چىلار نماز تمام بولدى
 دىيىپ طور وپ كىتمە سوزلەر اوچۇمىز ، امامقا سەھو سىجەسى و واجب بولو بىلەن
 او بىر چىلارغا دا و واجب بولور : آلاردا آنڭ آرتىدا ن سىجە قىلورغا تىبوشلەر .
 او بىر چىلارنىڭ سەھو سىجەسى قىلورلىقى بىر كىمچىك قىلورلىقى بىلەن او زىنە دە ، امامغا دا
 سەھو سىجەسى و واجب بولىمىز .

- سەھو سىجەسى او شىبۇرە او رىتلاردا و واجب بولاد : (۱) نمازنىڭ ئەلگى تۈرەكلەرنىن
 بىرىنى تىكرار قىلسا ، مۇئەللىم : ايىكى مرتبە ركوع ، اوچ مرتبە سىجە قىلسا . (۲) نمازنىڭ
 تۈرەكلەرنىن بىرىنى او رىتلان كىچىككەرسە ، مۇئەللىم : ايىكى مرتبە تىككىر ئەيتىپ ، يايىسە
 بىر نىچى اوپۇرشدا نىشەدە ن سوۋڭ صلوات او قوب ، يايىسە بىر نىچى اوپۇرشدا يالغۇشوپ
 سلام بىر وپ آياق اورە طور شىنى كىچىككەرسە . (۳) ئاۋلگى ايىكى رەكئەتتە فاتحە سورە
 سىنە باشقا سورە قوشىنى قالدىرسا ، (۴) فاتحە سورە نىن ايىكى مرتبە او قوسا . (۵) اوپۇرشدا
 تىشەد او قومى قالدىرسا . (۶) اوچ و دورت رەكئەتلى نمازلاردا ئاۋلگى اوپۇرشقا اوپۇرش
 قالسا . (۷) آخىرى اوپۇرشدا تىشەدە ن سوۋڭ صلوات او قومىغا ن طور وپ كىتسە .
 (۸) آخىرى اوپۇرشنى ئاۋلگى اوپۇرش دىيىپ بىلۇپ اوپۇرە بىچا مور وپ كىتسە .

۹) نېچەنچى ركعت اوقوغانن بلمېچە اويلاپ طوروب نمازنىڭ بىرەر عملن كېچىكىرسە.
 ۱۰) وتۇر نمازدا قنوت دعاسىن اوقۇمى قالسا. (۱۱) امام، سۈرە قەقىر وت اوقۇلا طورغان
 نمازلاردا سۈرەنى يەشرون، يەشرون اوقۇلا طورغان نمازلاردا قەقىر وت اوقۇسا.
 بىر نمازدا سەھو سىجدەسى واجب بولۇرلۇق بىر نېچە اش قىلسادا، سەھو سىجدەسى
 بىرگنە مرتبە واجب بولۇر. سەھو سىجدەسى واجب بولغان كىشى اوتوتوب سەھو سىجدەسى
 قىلسا، نمازى تام بولۇر، قايتار تېيوش بولماس. لاکن سەھو سىجدەسىن قالدىغان
 اوچون گناھلى بولۇر.

نمازدا ساتاشو.

بىر كىشى دورت ياپسە اوچر كەتلى نمازدا اۆلگى اوطرشقا اوطورمىچا طوروب
 كېتىسە، يالغشوى ايسىنە توشسە، اوطرشقا ياقن بولسا اوطوروب تشهدا اوقۇر.
 بونىڭ اوچون آكاسەھو سىجدەسى واجب بولماس. اگەر دە طورشقا ياقن بولسا، قايتوب
 اوطورماس. سوگندان سەھو سىجدەسىن قىلۇر. دورت ركەتلى نماز اوقۇچى كىشى
 سوگنى اوطرشنى اوتوتوب طوروب كېتىسە، اگەر بېشىنچى ركەتنىڭ سىجدەسىن قىلماس
 بورون يالغشوى ايسىنە توشسە سىجدە قىلمىچا اوطورۇدا تشهدا اوقۇب سلام بېرىر.
 آندان سوگ سەھو سىجدەسى قىلۇر. اگەر دە بېشىنچى ركەتنىڭ سىجدەسىن قىلۇب تاشلاسا،
 تاغى بىر ركەت قوشوب آلتى ركەت ايتوب تام ايتەر. بوقت بونىڭ نمازى فرضدان
 كېتىسە. نىلگە ئەيلە نور. فرضنى ياكادان قايتاروب اوقۇ تېيوشىر. اوچر كەتلى
 نماز اوقۇچى كىشى دە سوگنى اوطرشقا اوطورمىچا طوروب كېتىسە بوغارىداغىچا
 اشلەر: دورتنچى ركەتنىڭ سىجدەسىن قىلماس بورون يالغشقانلغىن بلسە، سىجدە
 قىلمىچا اوطورۇدا، سوگندان سەھو سىجدەسى قىلۇر. اگەر دە دورتنچى ركەتنىڭ سىجدەسىن
 قىلماس بورون اوطورا آلدى قالسا، نمازىن دورت ركەت ايتوب تام ايتەر. لاکن
 نمازى فرضدان كېتىسە، نىلگە ئەيلە نور. فرضنى ياكادان اوقۇ تېيوش بولۇر.
 دورت ركەتلى نماز اوقۇچى كىشى سوگنى اوطورۇدا تشهدا اوقۇغاندىن سوگ
 اۆلگى اوطورش دېپ بىلوت بېشىنچى ركەتكە طوروب كېتىسە، بېشىنچى ركەتنىڭ
 سىجدەسىن قىلماس بورون يالغشقان بلسە، سىجدە قىلمى اوطورۇدا، تشهدا اوقۇب
 سەھو سىجدەسى قىلۇر. اگەر دە بېشىنچى ركەتنىڭ سىجدەسىن قىلغاچ يالغشقان ايسىنە
 توشسە، نمازىن آلتى ركەت ايتوب تام ايتەر دە، سوگندان سەھو سىجدەسى قىلۇر.
 اوشتىو آلتى ركەتنىڭ دورت ركەتنى فرضدان، ايكى ركەتنى نىقلەن حساب ايتلۇر.
 اوچر كەتلى نماز اوقۇچى كىشى سوگنى اوطورۇدا تشهدا اوقۇب، اۆلگى اوطورشىم
 دېپ يالغشوب طوروب كېتىسە، دورتنچى ركەتنىڭ سىجدەسىن قىلماس بورون ايسىنە
 توشسە، سىجدە قىلمىچا اوطورۇدا تشهدا اوقۇب سوگندان سەھو سىجدەسى قىلۇر. اگەر دە

دورتی رکنک سجده سن قیلاج صاناشقانلی ایسینه توشسه نماز ن بیش رکعت
ایتوب تمام ایترده، صوکندان سهو سجده سی قیلور. بو وقت بیش رکعتک اوچ
رکعتی فرض نماز، ایکی رکعتی نقل نماز حساب ایتلور.

مسافر.

بوز جعفرم چاماسندا بولغان بر بیرگه بار و نیتی بلن بولغا چققان کشیگه
«مسافر» دیبله در. یول یورو کوب وقت مشقتلی بولغانلقدان شریعت مسافرگه
بعض بر اشلورده بیگنلک قیلشدر. مثلا: چیتککه مسح قیلومدی مقیم یعنی موبده
طورغان کشیگه بر ته وک بولغان حالده، مسافر اوچون اوچ نه ولسکدر. شولایوق
نماز وروزه لاردادا آکاپیکلک بارد: مسافر کشی دورت رکعتلی فرض نمازلارنی
ایکی رکعت کنه ایتوب اوقیدر. جمعه نمازی دا آکا فرض توگلدر. آکا روزه
طونماسقادا ایرکدر. نیک صوکندان روزه نی قضا قیلو تیوشدر.

مسافر کشیگه، مقیم کشیله رگه امام طوروب نماز اوقورغا طوغری کیلسه،
دورت رکعتلی نمازلاردا ایکی رکعت اوقوب سلام بیرده، صوکندان آلاغا «مین
مسافرمن، نمازلارکنی تمام ایتکن!» دیبور. نگیلر طوروب یا کادان ایکیشهر
رکعت اوقورلار. اگه رده مسافر کشی مقیم کشیگه اویوسادورت رکعتلی نمازنی دورت
ایتوب اوقورغان تیوشدر. مسافر کشی مقیم وقتندا قالغان نمازلارن قضا ایتهرگه بولسا،
دورت رکعتلی نمازنی دورت ایتوب قضا قیلورغان تیوشدر. مسافر کشی مقیم بولغاچ مسافر
وقتندا فالدرغان نمازن قضا قیلسا، دورت رکعتلینی ایکی رکعت ایتوب قضا قیلادر.
بولغا چققان کشی اویبنکن چقوب کیتکان وقتندان آلوب اویبنه فایتقانغاندر
مسافر سانالادر. یعنی آکا شول وقت اچنده شریعتک ته لیگی بیگنلکله رندهن
فائد الانورغا بولادر. نیک بر شهر یاهر اولدا اون بیش کون طورغا بولوب
بارساغنا، شول طورغان بیرنده مقیم حکمنک بولور. اگه رده بر بیرده اون بیش کون
طور و اویندا بولمیجا اش چقوب کیتوب، یا یسه بر بر خبر کوتوب اون بیش
کون یا یسه آرتق طوروب فالسا اول هامان دا مسافر حکمنده بولادر.

جمعه نمازی.

جمعه نمازی آتناسینا برکنه مرتبه، جمعه کون اوپله وقتندا اوقولا طورغان
نمازدر. بو نماز بالغ و سلامت بولغان هر کمگه فرضدر. نیک آورو، آفساق،
صوقور بولغان هر نی کشیله رگه کنه فرض توگلدر. آننی کشیله جمعه اوقومیجا
اویله نمازنی قضا اوقوسالاردا چاریدر. آنک صوکندا مسافر گده فرض توگلدر.

جمعه نمازی مسجدده، جماعت بولوب قنا اوقولادر. شونلقدان بربر عنبر بلهن مسجدکه کیله آلهامغان کشی، ٹوبنده جمعه اوقومبجا، اوپله اوقورغا تپوشدر. جمعه نماز ینک فرضی باری ایکی رکعتدر. شول ایکی رکعت فرضدان اوّل جمعه خطبه سی اوقولادر. جمعه دا اوشبو خطبه البته اوقولورغا تپوشدر. خطبه اوقولمغاندا جمعه جمعه دان سانالمیدر. امام خطبه نی منبرگه منوب، قولینا تاپاق طوتوب مهمده ارادا آرغنا بال ایتوب ایکیگه بولوب اوقیدر. خطبه اوقولمغاندا مسجدده گی کشیلر برده سویله شمیچه اخلاص بلهن طکلاب طورغا تپوشلیلر. شول وقتدا سنت و نفل نمازلار اوقو، دعالار قیلو، ذکر و تسبیح لر ته توده درست تو گلدر. تیک نمازغا کرشلگان بولوب دا، امام خطبه اوقورغا طوتونساغنا کرشکان نمازی بئررگه تپوشدر. امام سلام بیرگانچه امامقا اویوب قالغان کشی جمعهغا ابروشکان بولادر. اما سلام بیرگاج کنه کیلوب بیتکان کشی جمعهغا ابروشمه گان بولادر. آندی کشیگه اوپله نمازی اوقو تپوشدر. بو کشینک جمعه دان کیچگووی عنرسز بولسا گناھلی بولادر.

جمعه نماز ینک سنتی دورتر دورتر رکعتدن سیکز رکعتدر. اوشبو سیکز رکعتنک دورت رکعتی فرضدان الک، دورت رکعتی فرضدان صوگ اوقولادر. آنک صوگندا جمعهغا کیلوبلهن ایکی رکعت «تَعْبِیْتُ الْمَسْجِدَ» نمازی اوقو بیک ثوابلی اشدر. صوگنی دورت رکعت سنتدن صوگ دورت رکعت نفل اوقو، (۱) آندان صوگ ناغی دا ایکی رکعت نفل اوقو بیک ثوابلی اشدر. بونک بیرلرده کوب کشیلر جمعه نک ایکی رکعت فرضی بلهن، سیکز رکعت سنتندن اوشبو یوغاریدا سویله ننگان سیکز رکعتی ده قوشوب اوقیلار. بو البته بیک زور ثوابلی اشدر. جمعه نمازندا باشقا فرض نمازلار کبک اوك اذان وقامت تهیتلدر. جمعه اوچون اذان برگنه مرتبه توگل، ایکی مرتبه تهیتلدر. بو اذانلارنک برسی خلقنی نمازغا جیبار اوچون مناره دان، ایکنچیسی خطبه اوقور آلدندان منبر آلدندان تهیتلدر. قامت، ایکی رکعت فرضقا کرشلور آلدندان تپوشورلدر.

عید نمازلاری.

عید نمازلاری بلینا ایکی گنه مرتبه اوقولا طورغان نمازلادر. بونمازلارنک برسی رمضان روزه سن طوتوب بئکچ شول آیینک برنجی کوننده اوقولادر. بو عید، رمضان روزه سنندان صوگ اوقولمغانغا کوره «روزه عیدی» دیب آنالادر. ایکنچیسی هوالصحه آیینک اوننجی کوننده اوقولادر. بو عیدده قربان چالغانغا کوره «قربان

(۱) احتیاط ظهر اورنیته ذکر ایتلی.

عیدی، دیب آنالادر. عید نمازلاری، جمعه فرض بولغان هر کشیگه واجبدر.
 عید نمازلاری هر ایکبسی ایکیشه رگنه رکعتدر. عید نمازلاری یلبنه بره رگنه مرتبه
 اوقولا طورغان نمازلار بولغانغا کوره، باشقا نمازلارغا بیک آرخنا باشقا اوقولالار:
 عید نماز بنا نیت قیلوب و قوللارنی قولانی بوشاقلار بنا تیدر وب تکبیر نه یتوب
 کرشلگاچ سبجانک دعاسی اوقولور. آندان صوڭ او لگی تکبیر توسلی قوللارنی
 کوتهر وب رهنه اوج تکبیر نه یتلور. آندان صوڭ اعودبسم الله نه یتوب باشقا
 نماز داغی کبک سورهلر اوقورغا کرشلور. ایکنجی رکعتنک رکوع تکبیرن قیلناس
 بورون یه نه ده قوللارنی کوتهر وب اوج مرتبه تکبیر نه یتلور. موناعید نمازی اوشبو
 ره وشچه اوقولادر. عید نمازلارندا غطبه اوقوسنتدر. عید غطبه سی عید نمازی اوقو-
 غاندا صوڭ اوقولادر. عید نمازی دا جمعه نمازی کبک شهر و اول کبک مسجد بولغان
 بیرلرده گنه اوقولادر. عید نمازی دا جمعه کبک جماعت بولوب فنا اوقولادر. شونلقدان
 عید نماز بنا اولگوره آلمانغان کشی صوڭندان اوزی گنه عید اوقومیدر. اوستنه
 یا کفور یا ووب طور و، یا یسه کون بیک صوق بولو کبک بر عذر بولماغاندا، عید نما-
 زلارن بره میدانغا چغوب اوقوتاغی دا ثوابلیر افسر. عید نمازلارینک وقتنی قوباش
 چغوب، قاراب طور وشقا بر صاژین قدر کوتهر لگانن آلوب، اول وقتنی کرگانچه در.
 عید کونلرنک یوقودان ایرتزه ک طور و، عید اوجون قویونو، مسواکل نو (۱)،
 یاخمشیراق کبیله لرنی کبیو، خوشبو یلانوسنتدر. عید که بارغاندا ایرتزه ک بار و،
 چه به و یار و، یولنی اوزایتوبراق بار و، فایتاندا ایکنجی یول بلن فایتو، روزه
 عیدینه بارغاندا اچان تکبیر نه یتو، قر بان عیدینه بارغاندا برنچه مرتبه طوقتاب،
 ممکن بولسا برنچه کشی جیبیلشوب تکبیر نه یتوسنتدر. عید کونلرنی مسلمانلارنک
 به یرهم کونلر یدر. اول کونلرده یوزلر آچی، شادبولورغا نیوشدر. اول کونلرده
 آغایانی، دوست ایشلرنی زیارت قیلو، فقیر ومسکینلرگه پاردهم ایتمو، کسه لرنی
 باشقا وقتلارغا قاراغاندا نغراق قاپشماو نیوشدر.

روزه عیدنده عید نمازینا قدر بیهش و حرما کبک بره نهرسه فابوب آلو،
 قر بان عیدنده عید نمازی اوقولغانچا روزه کشی کبک بر نهرسه ده آشامیچه طور و،
 عید نمازندان صوڭ قر بان ایتمی بلن اوز اچوسنتدر. روزه عیدنده فطره صدقه سی
 بیرو، قر بان عیدنده قر بان چالو واجبدر.

تشریح تکبیری

قر بان عیدندهن او لگی کون عرفه کونی دیب آنالادر. شوشی عرفه کونی بلن
 (۱) مسواک، تشریحی نازارنور و آغارتور اوچون طویولا طورغان جمویس بر آناچ
 کیسه گیرد. بزرگ بو بیرده آنک اورنیئا تش ایشیوقالاری طوتودا یاریدر.

قربان عبدېنك او لگى اوج كونه رنه هر فرض نماز آرئندان، دور نهچى كونه ايرنه،
 اوله وايكندى نمازلارى آرئندان «تشرېق تكبيرى» ديب آنالغان تكبيرنى نهينو
 واجېدر. تشرېق تكبيرلارى نهيتلگان نمازلار بوئونيسى يكرمى اوج نمازدر.
 تشرېق تكبيرن نهينو جماعت بولوب اوقوچيفادا، يالغز اوقوچيفادا، مقېمگه ده،
 مسافرگه ده واجېدر. اوشبو تكبير فقرو ت نهيتلورگه تېوشدر. تشرېق تكبيرى
 اوشبو ره وشجه نهيتلدر: الله اكبر، الله اكبر. لاله الا الله والله اكبر. الله اكبر
 والله الحمد. عيد نمازلارىنا بارغاندا نهيتل، طورغان تكبير له رده اوشبو تكبير له ردر.

فطره صدقه سى وقربان چالو.

فطره صدقه سى ديب رمضان روزه سى مو كندا بير له طورغان آبرم صدقه غا
 نهيتلدر. بو صدقه آرزغا حالى بولغان هر كشيگه واجېدر. بوندى كشى اوزى
 اوچون ده، فقير عائلسى اوچون ده، حتى خدمتچيلرى اوچون ده بيررگه تېوشدر.
 بالغ بولغان بالالارى و اوزى حالى بولغان خانوى اوچون بير و واجب توكلدر.
 بولار اوزلارى بيررگه تېوشلدر. فطره صدقه سى بىك فقير كشي له رگه واجب توكلدر.
 بو صدقه نى مسكينلرگه بير و آرئراقتدر. فطره صدقه سن عيد كوئىنك تا كى طوغاندان
 آلوب عيد نمازى اونولا باشلانغاچا بير و ب فالو تېوشدر. عيد نمازى اوقولغاچ
 بيرسه، فطره صدقه سنندان كېتىدر. فطره صدقه سن رمضان آيينك قاي كوننده
 بيرسه كده ياريدر. لاكن بو غار بىدا نهيتلگانچه عيد كون بير و ثوابلير اقدر.
 فطره صدقه سى پېغمبرمى زمانندا بغداددان بولغاندا كشى باشينا دورت
 فاداق، آرپادان سېكز فاداق، حرما ويوزمده ن ده سېكز فاداق بير له طورغان
 بولغان. بىزنىك بير له رده كوبره ك بغدادى چه چلگانگه كوره بغداددان بير و عادتدر.
 دورت فاداق بغدادى بيره سى اورنغا شونك پھاسن بير و ده ياريدر. مثلا: بغدادينك
 بودى ابكى صوم بولغان بىلاردا كشى باشينه يكرمى تېن فطره صدقه سى طوغرى كېله در.
 روزه عيدنده فطره صدقه سى بيرلگان كېك، قربان عيدنده قربان چالناخ.
 قربان چالو هر بر باى و حالى كشي له رگه واجېدر. قربان بوغازلانك وقتى
 عيد نمازى اوقولغاندان باشلاب، ذوالحجه آيينك اون ايكنچى كوتى قوياش
 بايقانغاچادر. شول وقتلاردان لك، بايسه صوك بوغازلاسا قربان قربانلقدان
 كېتىدر. قربان واجب بولغان كشى قربانلقن اوز قولى بلهن بوغازلاو
 ثوابلير اقدر. قرباننىك ايئن فقير له رگه اول شو تېوشدر. قربان ايئى بلهن
 خوناق صيلاو دا ياريدر. قربان چالوچى كشى قربان ايئندن اوزى آشارغادا
 ربايدر. قرباننىك تېرىسن ده صدقه قېلو ثوابلير اقدر.

قر بانلققا قوی، صارق، کهجه، صیبر، دویه کبک حیوانلارنىڭ بارسى دا يار يدر بولاردان اولگى اوچىسى برور كشى اوچون گنه، صوگقىلارى چىدىشهر كشى اوچون يار يدر. قوی، صارق، کهجهلر بر بهش، صیبر ايکى بهش، دویه بهش بهش طولغان بولورغا تيوشدر. قوی صارق بر بهشلك زورلقندا بولغاندا، آلتى آيلىق بولسادا يار يدر. قر بانلق حیوان بيك آرىق بولماسقا، آفساق، صوقور، آورو، قوبرقسز، موگوزسز بولو کبک عیبلر دهن سلامت بولورغا تيوشدر. قر بان بوغازلار آلدندان: «ای ریم، اوشبو قر باننى سىنىڭ رضالقىڭ اوچون چالام؛ قبول ایتسه نه!» ديب دعا قیلورغا، هم «بِسْمِ اللّٰهِ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ» ديب بوغازلارغا تيوشدر.

میت و جنازه نمازی.

میت ديب ئولگهن كشيگه ئه يتهلر. كشى ئولم حالينه ييتو بلن يانندا بولغان كشىلر آنى اوڭ طرفينا ياتقروب يوزون قبلغا يونهلر وب قويو، ا گهر آلاى ياتقرو قيبين بولسا چالغان ياتقروب آياقلارن قبلغا صوزوب قويو تيوشدر. كشى ئولر آلدندان آنڭ يانندا تهليل ئه يتوب او طور و تيوشدر. آورونڭ جانى چفو بلن كوزلرى يومىرلور، آوزى طوغرىلاتلور. آندان صوڭ انى قبرگه اوزاتو چاره سينا كرشلور: ايڭ اوڭ بولور. آندان صوڭ كفنغه صارلور، آندان صوڭ جنازه نمازی او قولور، آندان قبرگه كوملور.

میت اير كشى بولغاندا كفننگ اوچ قات يولووى، خاتون، كشى بولغاندا بيش قات بولووى سىندىر. برنجى قات كفن مويندان آلوب آيانقا ييتىرلك بولور. ايكنجى قات كفن باشدان آياق اوچىنا قدر بولور. اوچىنچى قات كفن بوتون گهدهنى اورنورلك بولوب باش طرفندان دا، آياق طرفندان دا به ييلرلك الوش قالدورلور. خاتونلار اوچون تاغى ايكى كفن آرتدورلور: برسى باش بور كه نچىگى، ايكنچىسى كوكره كنه به يلى طورغان نهرسه، ميت فقير اير بولسا برنجى كفن، فقير خاتون بولسا برنجى و بيشىنچى كفن بولماسادا يار يدر. سفرده بولوب كفننگ تاپلماغاندا، ميتنىڭ اوز كولمه گى، يايسه نى ييتدى آنڭ بلن كفنلر كوموده يار يدر. كفننگ آنى نهرسه دهن بولووى سىندىر.

قبر قبلغا آرقىلى ايتوب، ميتنىڭ بوينا كوره قازلار، قبرى تيره نرهك قاز و آرتقرا قدر، قبرى قازوب توشكچ قبله ياغى قرييندان ميت صيارلق اورون آچلادر. بوڭا «لحد» ديلر. ميت مونا شوشى لحد كه قوبولادر. ميتنى لحد كه ياتقراغاندا بوزن قبلغا قازاتوب اوڭ ياغى بلن ياتقراغا، باش قه باش بانى سينا،

آبافلارن قوباش چىشىبنا قاراتوب قوبارغە تېوشىدۇر. مېت لىدىكى ياتقىر قاچ، لىدى
 آوزى چى كىرپىچ بلەن، كىرپىچ ئابىلماغاندا آغاچ، قامش كېك نەرسەلەر بلەن
 خابلانور. آندان صوڭك طوفىراق بلەن كوملور. قېراستىنىڭ يېردەن بىر آز كوتەرنىكى
 ئالدىرلوى، ھەمدە آغاچ كېك بىرەر نەرسە قاداب ئالدىرلوى ياخشىراقىر.
 مېت بولوب كىنگە سارغاچ آڭا جىنازە نىمازى اوقولادۇر. جىنازە نىمازى اوقو
 فرض كىفايەدۇر. (۱) يەنى مېتنىڭ ئولم غېرن ايشىتىلغان ھەر كىمگە فرض بولوب، آرادان
 بىر نېچەسى اوقوسا بۇتۇن سېنىڭ اوستىندەن بۇرچ توشىدۇر. اگەردە بىرسى دە اوقوما-
 سالار، بارسى دا گىناھلى بولوب قالالار. جىنازە نىماز اوقوبىك تېوشىلى، بىك ئوابىلى
 اشدۇر. شونلقدان: «باشقالار بار بىت، مېن اوقوماسام دا بارى» دىب طور ماسقا،
 مېكىن بولغاندا اوقوب، مېتكە دعا قىلورغا طر شورغا كىرەك. مېتكە جىنازە نىمازى
 اوقو فرض كىفايە بولغان شىكىلى آنى بوو، كىنلەو، قېرگە ايلتوب كومودە فرض
 كىفايەدۇر. مېتنىڭ ياندا بولغان باقىنلارنى، دوست ايشىلەرنى، كورشى كۈلەنلەرنىڭ،
 سقرىدە بولسا بول ايتەشلەرنىڭ بارسىنىڭ دا اوستلەرنە توشىدۇر. اگەر بوشلەرنى
 آرادان بىر نېچەسى باشقار سالار، قالغانلارنى گىناھلى بولمىلاردۇر.

جىنازە نىمازى بونەن نىمازلارغا باشقاچا اوقولادۇر: آندار كوع، سىجە، اوطور شىلار،
 سورە اوقوشلار بوقىدۇر. آندابارى تىكىرلەر ئەيىل، دعا لار اوقولا وسلاملەر بېرلەر.
 جىنازە نىمازى مونا اوشىبۇرە وشچە اوقولادۇر: مېت، باشى قوباش ياتقىبنا قاراتوب
 ياتقىرلوردۇر، امام مېتنىڭ كۈكرەك طوغرىسىندا، اوبوچىلار امامنىڭ آرتىندا نى
 صف بولوب تىزولوب طورلار. آندان صوڭك جىنازە نىمازى اوقورغا كۈكلىدەن نىت
 قىلنور. آندان صوڭك باشقا نىمازغا كىرەك كىمگە كىمگە ئىككىر ئەيتلور. آندان
 صوڭك سىجىنىڭ دعاسى اوقولور. بوندىن صوڭك قوللارنى كوتەرمىچە يەنە بىر تىكىر
 ئەيتلور. بوندىن صوڭك «صَلَوَات» اوقولوردۇر، تاغى بىر تىكىر ئەيتلور. آندان
 صوڭك «جىنازە دعاسى» اوقولوب، تاغى بىر تىكىر ئەيتلور. آندان صوڭك ايكى
 ياقىدا سلام بېرلور. شونىڭ بلەن جىنازە نىمازى تمام بولادۇر. امام تىكىرلەرنى،
 سلاملەرنى قىچىرۇب ئەيتورگە تېوشىدۇر. جىنازە اوقوچى بىرەگنە بولغاندا مېتنىڭ
 كۈكرەك طوغرىسىندا طوروب اوقو تېوشىدۇر. جىنازە نىمازى اوچون بىلىگىلى بىر
 وقت بوقىدۇر. شىر و اوللاردا جىنازە نىمازنىڭ مېسجىد آلدىدا اوقولوى سىنتىدۇر.
 جىنازە دعاسى اوشىبۇر: اَللّٰهُمَّ اَعِزِّ لِحَيَاتِنَا وَمَيِّتِنَا وَشَاهِدِنَا وَغَايِبِنَا وَصَفِيْرِنَا

(۱) بۇرۇتتە قىر نىمەلەنگان قىزىلار، فرض مېن دىب آتالار، مىلا بېش وقت نىماز فرض
 مېن دۇر. يەنى ھەر كىمك اوزى يەنە بۇرچ بولوب، ايكىنچى كىشلەر قىلۇ بلەن آنىڭ اوستىندە توشىدۇر.

وَكَبِيرِنَا وَذَكْرِنَا وَأَثَانَنَا. اللَّهُمَّ مِنْ أَحَبِّبْتَهُ مِنَّا فَاحْبِبْهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ وَمِنْ تَوَفَيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفِّهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ. اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُصِيبًا فَرِّدْ فِي إِحْسَانِهِ وَإِنْ كَانَ مُسِيبًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ.

معنای او شهود: ای الله، بزنگ ترکلرمزنی ده، ئولکلرمزنی ده، موند ا بولغانلارمزنی دا، بولماغانلارمزنی دا، کچکنه لرمزنی ده، الوغلارمزنی دا، ایر- لرمزنی ده، خاتونلارمزنی دا یارلقا. ای الله، بزنگ ترکلرمزنی اسلام دیننده یه شت. ئولکلرمزنی ایبان بلن ئوتر. ای الله، اگه ر بومیت یاخشی کشی بولسا یاخشیلفن آرندر. اگه رده ناچار کشی بولسا، آکاردان کچج. آورونگ حالن بلورگه بارولار، ئولگاندهن صوگ آنی فبرگه قدر اوزاتولار بیک ثوابلی وسنت اشلردر. شولابوق مپتنگ یاقنلارن یاقندا بولسالار باروب، یراق بولسالار خط بلن تعزیه قیلو (یوباتو) بیک ثوابلی اشد. کورشی کولن، دوست ایشلهر ایکنچی دینده بولسالاردا، آورو چاقدا آلازنگ حاللهرن بلو، ئولگاج یاقنلارن تعزیه قیلو تیوشدر، جنازه اوتوب بارغان وقتدا اوطوروب طور ا طورغان بولساگ باصوب فارشی آلو، بارا طورغان بولساگ طوقتاب فارشی آلو ثوابلدر. میتنی فبرگه اوزاتا بارغاندا، یولدا طوغری کیلگانه اوزاتوب قالغاندا، بیک توبه نچیلکلی خالد بولوب، اوزکنگ ده شول حالگه توشه چه گئنی ایسکه توشرگه، آخرتگنی اویلا ب عبرتله نوب فالورغا تیوشدر.

روزه.

روزه دیب ناک بلنه باشلاغاندان آوب قویاش یاغانفا قدر آشاو اچودهن طوقتاب طوروغا شه یتلدر. روزه بولو اوچون اوزکنگ روزهغا کره چه گئنی کولگدهن نیت ایتهرگه کیرهک. بولای طوغری کیلوب کنه کون بویی آشامینجا، اچمیچه بورو روزه بولو توگلدر. مسلمان بولوب دا بالغ بولغان هر بزر کیشیگه بوتون رمضان آیندا روزه طوتو فرضدر.

آشاو اچو بیک آرزغا بولسادا روزهنی بوزادر. نه مه کی تارتودا بوزادر. عدرسز روزه سن بوزغان کیشیگه فضا هم کفارت تیوشلی بولادر. فضا دیب برکونگه برکون روزه طوتوغا شه یتل. کفارت دیب بر طوتوشدان آلتمش کون روزه طوتوغا، اگه آکا کوچی بیتمه سه آلتمش فیرنی برکون طوبدر بغا شه یتلدر. (۱) آلتمش فقیرنی برکون طوبدر و اورینبا، بر فقیرنی آلتمش کون بو بینا طوبدر و دا یازیدر. آوز چاقاغاندا اچکه صو کیتوب روزه بوزولو سبیلی، قویاش باناس (۱) بزنگ بیرده کشی بلن مانو آو ایتو عادتی بولماغانلقداق «نوا آزاد ایتو» مسلمانسی قالدرلسی.

بورون، باتقاندیر دیب اویلاب آوز آچو سبیلی، کوچلو بلهن روزنی بوزو سبیلی کفارت لازم بولمیدر. بلکه کونگه کون فضاغنا تیوش بولادر. روزه ایکنلکنی اوتوتوب آشاو بلهن، همده نش آراسینا، فصلوب فالقان واق نهرسه لرنی بو طو بلهن، همده ته مه کی توتونی آوزغا کیلوب کرو بلهن روزه بوزولمیدر. اچکه بیبه مبیجه گنه آشنک طوزن تاتوب فاراو بلهن ده روزه بوزولمیدر. مسافرگه، آورو کشیگه، اوزینه یایسه فورصاقد اعی بالاسینا ضرر کیلوده ن فورقسا یوکل ی خاتونفا، بالاسینا یایسه اوزینه ضرر کیلوده ن فورقسا بالا ایمه طورغان خاتونفا روزه طوماسقادا یاریدر. لاکن بولارغا صوکندان بر کونگه بر کون قضانیلو تیوشدر. اشدن چقفان فارت کشیلرگه، بیک آرتق ضعیفی کشیلرگه، بوتون کسبی فارا اش بولوب بیک فاطی اشله و سبیلی روزه طونا آلماسلق کشیلرگه بر کون روزه طوتو اورتینا بر فقیری بر کون طوبیدر ودا یاریدر. روزه طونا طورغان کشیگه تون اورتاسندا طوروب، کیلچهک کون روزه بولو اوچون آشاب آلو بیک ثوابلی اشدر. بولای تونله طوروب آشاوغا «سحر آشاو» دیلر. سحرده ن صوگ ایرته گیسی کون روزه بولاچاغکنی کوکل بلهن بولسادا آیرم نیت اینو بیک یاغشی اشدر. لاکن رمضانک برنجی کوننده نیت اینکچ، فالقان کونلرده آیرم نیت ایتمه سهکده یاریدر. روزنی طوز بلهن یایسه صو بلهن آچو، یایسه حرما کبک تانلی بییشلر بلهن آچو ثوابلی اقدر. روزه کشی هر وقت توبه نچیلکلی بولو، یوق بار سوزله ر سو بوله مهر، ممکن قدر باشقا عبادتلرنی ده کویرهک فیلو تیوشدر.

زکات.

زکات دیب مالنگ بر مولووشن فقیر و مسکینلرگه، مسجد و مدرسه تر بیم سینه، جمعیت خیر یلهر کبک ملت یولینا و ملت فائد اسینا بیر وگه نه یته لدر. زکات بالغ بولغان هر بر بای و حاللی کشیلرگه فرضدر. اول اسلامک تره کل رنده ن برسیدر. مسلمان کشیبنک جن مسلمان بولو چیلغی شوک تره کلرنی فیلو وی بلهن بلنده ن شریعت فائندنای و حاللی دیب اوزینک یورط کیره گنده ن آرتق فرق صوم قدر صوماسی بولغان کھیگه ی یته لدر. اوزک طورا طورغان یورط، اوستهل، اورندق، اشقانی، صاوت صابا کبک ثوی کیره کلهری، کیم صالوملار، جیگر آنلار، صاوار سمیر لار یورط کیره گنده ن صانالالار. موناشوندی معیشت اوچون کیرهک بولغان نهرسه لرنی آرتق فرق صوم صوماسی بولغان کشیگه مالندن ان زکات چغار و فرضدر. مالدان زکات فرض بولو اوچون صوماکنک بریل نه بلهنه سی اوزکنکی بولو وی

شرطدر. آرزغا وقتلار بوقدر صوماغا خوجه بولو بلهن گنه زكات فرض بولميدر.
 زكات چقا طورغان ماللار اوچ توبوليدر: آقچا، ساودا مالي، آياقلى حيوانلا.
 آقچانك زكاتى هر فرق صومفا بر صومدر. مثلا بورط كبره گندن آرتق فرق صوم
 صوماسى بولغان كشيگه بر صوم، ايكي بوز صوم صوماسى بولغان كشيگه بيش
 صوم زكات چقارو تپوشدر. ساودا ماللارى تلهسه نيندى ماللار بولسون، آقچا
 كبك بوزتلار. مثلا: برهونك بورط كبره گندن آرتق مك صوملق ناواري
 بار ايكان آكما يكرمى بيش صوم زكات چقارو تپوشدر.

زكات چقارلا طورغان آياقلى ماللار، قوى، صارق، كهجه، صيبر، دويه،
 آت شيكلى حيوانلاردر. قوى، صارق، كهجه كبك واق ماللار فرقاقولساغنا
 زكات چقادر. فرق قويدان بوز يكرميگه بينكانچه بر قوى بپرلهدر. مثلا فرق
 بولغاندادا، فرق بر بولغاندادا، آلتمش، سيكسان، بوز يكرمى بولغاندادا
 بر قوى بپرلهدر. بوز يكرمى برگه بيتسه، ايكي بوزگه قدر ايكي قوى بپرلهدر.
 ايكي بوزدهن آرتسا دورت بوزگه قدر اوچ قوى بپرلهدر. دورت بوز بولسادور
 قوى بپرلهدر. دورت بوزدهن صوگه هر بوز قوى آرتقان صاين بر قوى آرتنرلادر.
 صيبر مالي او طوزغا بيتمه گلنده زكات فرض توگلدر. او طوز باشقا بيتسه بر
 بهشك بوزاو بپررگه تپوشدر. فرقاقدر هامان بر بهشك بوزاو بپرلوب،
 فرقاق بيتسه ايكي بهشك تانا بپررگه تپوشدر. فرقان آلتمشقا قدر هامان
 بر تانا بپرلوب، آلتمشقا بينكاج بره بهشك ايكي بوزاو بپررگه تپوشدر.
 چينمشكه بينكانده بر تانا بلهن بر بوزاو، سيكسانگه بينكانده ايكي تانا، طوفسانقا
 بينكانده اوچ بوزاو، بوزگه بينكانده ايكي بوزاو بر تانا بپرلهدر.

دويه مالي بيشكه طولماغاندا زكات فرض بولميدر. اگه رده بيش باشقا
 بيتسه، طوقزغا قدر بر قوى بپرو تپوشدر. اوندان اون دورتكه قدر ايكي قوى،
 اون بيشدهن اون طوقزغا قدر اوچ قوى، يكرميدن يكرمى دورتكه قدر دورت
 قوى، يكرمى بيشده بر بهشك دويه بالاسى بپرلهدر. يكرمى بيشدهن او طوز
 بيشكه قدر هامان بر بهشك دويه بپرلوب، او طوز آلتيفا بينكانده ايكي بهشك
 دويه بپرلهدر. او طوز آلتيدان فرق بيشكه قدر ايكي بهشك دويه بپرلوب،
 فرق آلتى باشقا بينكانده اوچ بهشك دويه بپرلهدر. فرق آلتيدان آلتمشقا
 قدر هامان اوچ بهشك دويه بپرلوب، آلتمش برگه بينكانده دورت بهشك دويه
 بپرلهدر. آلتمش بردهن چينمش بيشكه قدر هامان دورت بهشك دويه بپرلوب
 چينمش آلتيفا بينكاج ايكيشمه بهشك ايكي دويه بپرلهدر. چينمش آلتيدان

طوقسانقا قدر ایکی بهشهرلك ایکی دویه بیرلوب، طوقسان برگه بیتکاج یوز
بکرمیگه قدر اوچهر بهشهرلك ایکی دویه بیرلدر. بوندان سوڭ شهر بیش
دویه صایون بر قوی قوشوب بیرلوب اولده گیچه کینلدر.

آیاقلی ماللاردان زکات فرض بولو اوچون آلارنڭ بیلنڭ کوبره گنده قردا
اوتلاب بورولهری شرطدر. اگه رده آیاقلی ماللار صانو اوچون طوتولا طورغان
ماللار بولسا، اول وقت باشقا ساودا ماللاری توسلی صوماسی حسابلا نوب
فرق صومفا بر صوم چقارغا تیوشدر. اول وقت قوی مالی فرقا بیتمه سه ده،
صیر مالی اوطوزغا، دویه مالی بیشکه بیتمه سه ده، بهر گنه بولسادا زکات چقادر.
چیکه آتلاردان، اش اوچون طوتولا طورغان دویه و اوگونلردن، شولایوق
صوم اوچون طوتولا طورغان صیرلاردان زکات فرض نوکلدر. آت مالی برسی
بیه بولوب ایکی بولغاندا زکات فرض بولادر. لاکن آتنڭ زکاتی ساودا مالی
کیک بولسندان بیرلدر. یعنی فرق صومدان بر صوم بیرلدر. زکاتکه چقارلا چاق
آیاقلی مال اورنیشونڭ بهاسن بیروده یاریدر. زکاتکه چقارلا طورغان حیوان، مالنڭ
اورتا چارغی بولورغا تیوشدر. ناچار مالی صایلاب زکاتکه چقازو یارامیدر.
زکاتنی فقیر و مسکینلرگه بیرو تیوشدر. شولایوق چیت بیرلرده، سفرده
بول غر جسز قالغان بای کشیگه بیررگه ده یاریدر. شولایوق بورچلی کشیگه،
قولندا مالی بولسادا، بورچن تولو اوچون بیرودم یاریدر. زکاتنی مسجد
و مدرسه فایداسینا، جمعیت خیریهلر کبک ملت کیره گینه بیرو ناغی دا
آرتقراقدر. زکات مالن اوستگه تریبه سی واجب بولغان کشیلرگه، مثلا آنا آنا،
اوغل فر، بابا، نهی، خاتون کبک کشیلرگه بیرو یارامیدر. بوننی کشیلرگه
بیرلسه ده زکاتدان کینیدر. باشقایاقلارغا ايسه بیرو درست و بیک باغشی اشدر.

عشر

ایگن و جیمیشلردهن چقارلا طورغان زکاتکه «عشر» دیلدر. عشر اوچون
زکات بیرو اوچون کیرهک بولغان بایلق کیرهک نوکلدر. فقیر کیشی بولسادا
بیرندهن چقان ایگن و جیمیشلر بنگ عشرن بیرو فرضدر. کشیگنڭ مشقنی
فانشه چچایا کمر و بلغا صولاری بلن اوسکان ایگن و جیمیشلردهن اونغا برئولوش
مشر چقارلادر. قوبولار فازوب، آرفلار کینرو، مشقت بلن صو سینوب
اوسترله طورغان ایگن و جیمیشلردهن باری بکرمیگه برئولوش گنه چقارلادر.
عشرده زکات بیرله طورغان اورنلارغا غنا بیرلدر.

فرض و حرام بولغان بعض بر عملهر.

الله تعالیٰ به نذله رینک ایزگی عمل قیلولارن غنا یارانادر. یاوز عمل قیلولارن برده یارانمیدر. ایزگی عمل قیلغان کشیلرگه اول اجر و ثواب بیررگه، آخرت کوننده اورنلارن جنت قیلورغا وعده قیلغان. یاوز عمل قیلغان کشیلرگه جزا بیرچه گن، آخرت کوننده تموغ عذابینا دوچار ایندچه گن بلدرگان. بو وقتا قدر بز بایناق عبادتلهر سویلهب کبچدک. بولار باریسی دا البته ایزگی عملهردر. بو عملهرنی قیلو بلهن به ننده اوزینه آخرت کوننده راحت طورمشی، جنت یورطن حاضرلیدر. بو عملهردهن فرض، واجب بولغانلارن البته قیلورغا، هیچ بر فالدرماسقا تیوش. مثلا: بیش وقت نماز، جمعه نمازی، فرض عبادتلهردر. رمضاندا روزه طوتو، بای و حاللی کشیگه زکات بیرو، کوچی یتیکان کشیگه عمرنده بر مرتبه حج قیلودا فرض عبادتلهردر. ایکی عید نمازن اوقو، فطره صدقه سن بیرو، قربان چالو واجب عبادتلهردر. مونه موندی عبادتلهر هیچ بروفندا فالدرماسقا تیوشدر. آلارنی فالدروبلن به ننده گناعلی بولوب، آخرت کوننده اوکفایسنر حالده فالوغا سبب بولادر. سنت و مستحب عملهرنی ده مکن بولسا فالدرماسقا طر شورغا، شولای ایتوب اجر و ثوابنی گوبه یتورگه کبرهک ایزگی و یاوز عملهر بولارغنا تو گل نهلی. مسلمان کشیگه بولاردان باشقادا قیلووی فرض بولغان عملهر بار. شولایوق قیلماسقا تیوش بولغان یعنی حرام بولغان عملهرده کوب. فرض عبادتلهرنی قیلو بلهن گناهش بتمیدر. الله تعالیٰ فرض قیلغان عبادتلهرنی قیلو اوستینه اول فرض ایتیکان باشقا عملهرنی ده قیلو، اول حرام ایتیکان اشلهردهن طیبیلودا تیوشدر. مثلا: سین کشی حقی آشاساڭ، باشقالارغا گلن جنر و ظلم ایته طورغان بولساڭ، آنا آنانک و یاقنلارگنی رنجتسهڭ، نماز اوقو، روزه طوتو کبک عبادتلهرگندن گنه کوب معنا چقمیدر. سینک ناچار اشلر اشلهونک، توری بوزوقلقلار قیلوونک قیلغان عبادتلهرگنک چن ککوکلدهن و اخلاص بلهن تو گللیگن بیک آچوق کورسه ندر. مسلمان کشی الله تعالیٰ قوشقان عبادتلهرنی اخلاص بلهن قیلو بلهن برگه باشقا توری یاغشیلقلارنی دا قیلورغا، بوزوقلقلاردان، یاوز عملهردهن طیبیلورغا تیوشدر. موتا بو اورندا بز مسلمان کشیگه قیلووی تیوش بولغان بعض بر فرض عملهرنی، قویووی تیوش بولغان بعض بر حرام عملهرنی سویلیمز.

آنا آنا و یاقنلار حقی.

بن و شر بعث ناشندا آنا آنا حقی غایت درجه ده زویدر. آلار بونک

دنياغا كىلوموزگە سەبب بولغانلار. بىزنى تەربىيە قىلغانلار، اوستىرگانلار. بىزنىڭ
 اوچۇن ئەلە فى قىدر زىمىنلەر، مىشقىلەر چىكىكانلەر. آلاز ھەر ۋەقت بىزگە
 ياخشىلىق غىنا تىلەيدى. آلاز بىزگە غايىت درجەدە شىقىقلى ومۇھىتلىلەردىر. شۇنلىقدان
 آلازغا ھىرمەت كۆرسەتۈرگە، ياخشىلىق قىلۇرغا بىز بۇرچلىمىز. بەلە كەي چاقدا
 آلازنىڭ سوزلەرنى تىگىلاۋ، آلازغا بىردە قارشى سوز ئەيتەمۇ تىبۇش بولغان كىك،
 زور اىچاق آلازنى تەربىيە ايتەرگە، فولدان كىلگىن قدر آلازغە ھىدمەت ايتەرگە
 بۇرچلىمىز. آلاز قارنايا توشكاچ بىگەرگەدە آرتق ھىرمەت كۆرسەتۈرگە، ئەنكەي،
 ئەنكەي دىب آلاز اوچۇن ئوزۇب تۇرۇرغا، يانلارنىدا تۇرۇب بۇرچكە تىبۇشلىمىز.
 آنا آناغا اىزگىلىك قىلۇم بىزگە فرض بولغان كىك، آلازنى رىنجىتۇ ھىرامىدر.
 اول غايىت درجەدە زور گىناھىدر. آنا آنانى رىنجىتكىن، آلازنىڭ ھىقلارنى
 صافلامىغان كىشىلەر اللەتەلىنىڭ آچۇبىنا دۇچار بولماقچىلاردىر. شۇنلىقدان بىزگە
 بونون كۆچمىز بىلەن آنا آنانىڭ غىيرەتلىرىن آلازغە، آلازنىڭ رىنجولەرنىدەن،
 بىدعالارنىدان صافلانۇرغا تۇرۇرغا تىبۇش.

شەرىعت قاشىدا ياقىنلارنىڭ، قەدەش ارۇغلارنىڭ ھىقلارىدا بىك زوردر.
 آلازغادا فولدان كىلگىن قدر ياخشىلىق قىلۇرغا، ياردەم كۆرسەتۈرگە
 بۇرچلىمىز. قەدەش ارۇغ بىلەن ھەر ۋەقت تانۇتۇرۇ، ھىچ بىر ۋەقت بوزۇلشماۋ،
 كىسىلىشمە تىبۇشىدر. قەدەش ارۇغنى تاشلاۋ، آلاز بىلەن كىسىلىشۇ ھىرامىدر.

مىسلمانلار، وباشقا مىلت اھللىرىنىڭ ھىقى

مىسلمان كىشىلەر بىر بىرىنە دىن قەدەشلەيدىر. اللەتەلىنىڭ آلازنى بىر
 بىرىنە قەدەش دىب آناغان. شۇنلىقدان آلاز بىر بىرىنە ھەر ۋەقت ياخشى مەاملەدە
 بولۇرغا، بىر بىرىنە قوللارنىدان كىلگىن قدر ياردەم ايتىشۇرگە بۇرچلىلاردىر. قىير
 بولغان دىن قەدەشكە ياردەم ايتۇرۇشۇر. دىن قەدەشكە تىبىدى بولسا بىر
 آورلىقتا ئوشسەنى كۆتەر شۇرگە تىبۇشۇشك. دىن قەدەشكەنى اوزلۇق تۇسلى كۆرگە،
 اوزگە ياراتقان نەرسەنى آكادا ياراتۇرغا، اوزگە ياراتماغان نەرسەنى آكادا
 ياراتماستىن تىبۇشۇشك. بىغىبىرمىز: «كىشى اوزىنە شۇبىگان نەرسەنى مۇمىن قەدەشەينە
 سۇبىسى تۇرۇب چىن مۇمىن بولمىدىر» دىيگان. ھەمدە «مىسلمان كىشىلەر بىرىنا
 تۇسلى بىر جان بىر تەن بولۇرغا تىبۇشلەر. بىنانىڭ بىر بىرىنە ضرر كىلۇ، بىر بىرى
 چىبەرلۇ بىلەن ايكىنچى بىرلەرنە ضرر كىلگىن كىك، بىر مىسلماننىڭ بىر بىر آورلىقتا،
 فلا كىنكە توشۇمۇدە ايكىنچىلەرنى بۇرچۇرغا، غىفاغا سالۇرغا تىبۇشىدر» دىيگان.
 مىسلمان كىشى دىن قەدەشلەرنە ياخشى مەاملە قىلۇرغا، آلازنى كۆتەر شۇرگە

نیوش بولغان كېك، باشقا دین، باشقا ملت خقلارینادا ناچار معاملہ فیلماسقا
 نیوشدر. اسلام دینی اسلام شریعتی ہر کسگہ انسانیتچہ معاملہ فیلورغا، ہر
 کسگہ تولدان کیلگان قدر یاخشیتاق کورسہ نورگہ قوشادر. محتاطلقا، فلا کنسکہ
 توشکان کشی نیندی گنہ ملندہن بولسادا آنگا یاردم قولی صوزارغا بور چلیسک.
 بوچیت ملت کشیسی بیت دیب طورغا اصلا یارامیدر. بارمزنکدا بر آدم
 بالالاری ایکانلگمز، بر توسلی اوک کشیلر ایکانلگمز خاطرده بولورغا نیوشدر.

کشی اوترو. اوغراو. تالو. خیانت ایتو.

مسلمان کشی، کشی اوترو دهن بوتون کوچی بلهن صافلانورغا نیوش.
 کشی اوترو غایت درجده زور ناچارلق، بیک الوغ گناهدر. الله تعالی فرآندا
 کشی اوترو دهن بیک فاطی طیفان؛ اول چیکسز زور گناہ دیگان؛ آندی
 کشیگہ آخرت کوننده غایت فاطی عذاب بیرہچہ کم دیگان.

کشی نهرسه سن اوغراو داحرامدر. اوغراو بیک الوغ فیاحتک، بیک
 زور گناهدر. کبرهک زور نهرسه، کبرهک کچکنه نهرسه بولسون، قیبتلی نهرسه
 بولسون، بر تینده طوری طورغان بیک آرنالی نهرسه بولسون اوغراو
 حرامدر. اوغری کشی خلق کوزنده ده بیک توبهن کشی بولا. اوغریلشی
 سبزلسه دنیادا اوق جزا کوره. آخرتده تاغی ده عذابا دوچار بولا.

کشی مالن اوغراب آلو حرام بولغان کبک، تالاب آلودا، باشقاچا نورلی
 حیللر بلهن، آلداو کبک بوللار بلهن آلودا حرامدر. هر وقت اوز کوچک
 بلهن، ما کفای تیرک بلهن حلال مال نابارغا طرشورغا کبرهک. نیندی گنہ یول
 بلهن بولسادا کشی حقیقا کوردهن بوتون کوچک بلهن صافلانورغا نیوش.

کشی حقیقا کرو، کشینک رضالغندان باشقا مالن آلو غایت زور گناهدر.
 هر وقت امانتلی بول؛ کشیگہ هیچ بر وقت خیانت ایتمه! سینگا بر بر
 کشی امانت ایتوب بر بر نهرسه نویوب طورسا، شوقی اوز نهرسه کنی صافلاغان

کبک صافلا؛ کیلوب صور او بلهن ایبه سینہ قایتاروب بیر! نهرسه کنی کشی کوز
 آلدندا بیرمہوی، یا ایسه شول طوغریدا سیندان برہر کاغذ آلتاوی بلهن
 فائد الاوتوب مالنی اوز کنکی ایتوب تاشلاما! بوندی اش اشلو حرامدر.
 صانو آلودادا برده خیانت ایتمه: تاوارکنک عیبین یاشرمه. اولہجہ وده ده خیانت
 ایتمه؛ آلتاندا آرتدروب اولچہ توب، صانتاندا کیمتوب اولچہ ب گناہغا توشمه!

خمر اچو. مالنی اسراف قیلو. اوطوش اویوی اویناو.

خمر دیب ایسرتہ طورغان اچملکلرگہ ٹہیتلر. آراق، صرا، بال، بورا

كېك كىشىنىڭ عقلى بېيەرە، طورغان واپىسرنە، طورغان اچمىلكلەرنىڭ بارسىدا
 حرامدۇر. ايسرتكىچنىڭ كۆپى حرام بولغان كېك، آزى دە، بىرگە تامچىسىدا
 حرامدۇر. ايسرتكىچ اچو مىسلمان كىشىگە يارى طورغان اش توكلىرى. ايسرتكىچ
 اچكان كىشى، خلق كوز نەدەدە بىك توبەن، بىك حىسبىس، بىك آلاما كىشى
 سانالادۇر. ايسرتكى كىشى دىوانە كىشى كېك آوزىنا نى طوغرى كىلسە شونى
 سويلى، كوكلىنە نى كىلسە شونى اشلىيدۇر. شونلقدان هېچ كىم فاشندا آكنا قىلىدۇر
 وحرمت بوقدۇر. الله تعالى فاشندا آناڭ قىلىدۇر بوقدۇر.

صاران بولما! صاران كىشى بىك توبەن، بىك خىسبىس كىشى بولادۇر. الله تعالى
 آندى كىشىنى بىر دە سوپىيدۇر. آندى كىشى خلق كوز نەدەدە بىك ناچار كىشى
 سانالادۇر. صارانلىق قىلو غايەت زور گناھدۇر. فقير و مسكينلەرگە، مەكتەپ
 و مدرسە كېك ملت قائىدا سىنا مالىكىنى قىزغانما! مالىكىنى بىر وپ خلق آراسىندا
 ياخشى اسم آلورغە، الله تعالى نىڭ رضا قىلغىنا ايرىشوب آخىرنەدە بىخلى بولورغا
 طرش! لاکىن مالىكىنى بوتونلەي اورنىسىز توكوب دە بىرمە. آلاي بولسىز مالىنى
 توكوگە «اسراف قىلو» دىلەر. صارانلىق ناچار اش بولغان كېك، اسراف ايتىدە
 ناچار اش، حرام اشدۇر. مالىكىنى اسراف ايتوب، سوگىندىن فقير بولوب، كىشى
 قولينا قاراب فالودان بوتون كوچك بىلەن صاقلان!

اوطوش اوبونى اوبىنا! اوطوش اوبونى نېندى گنە اوبون بولسادا
 حرامدۇر. كارنا بولسون، شاخەمات بولسون، لاتا بولسون، بىليارد بولسون
 اوطوشلى اوبىناغاندا پاراسىدا حرامدۇر. اوطوش اوبونى اوبىناو كىشىنىڭ وقىمى
 ئەرەم ايتە، سلامتلىگىن كېمە، ايسكى آرادا دىشمانلىق طودرا، اوطولغان كىشىنى
 بىك اوڭغايىسىز حالگە نوشورەدۇر. شونىڭ اداچون دە الله تعالى اوطوش
 اوبونىدىن بىك فاطى طىغان! اول بىك زور گناھ دىگان.

دوڭقىز ايتى آشاما! دوڭقىز ايتىن آشاو اسلام شىرىعتىندە حرامدۇر.
 ضرورت بولماغاندا ايتى آشاو، بىرگە قوم بولسادا قابو چىكىسىز گناھدۇر.
 نىك آچلىقدان ئولم درجە سېنە پېتە باشلاغانداغنا، چانگىنى صاقلاب قالو
 اوچون گنە شىرىعت آزاراق آشارغا رخصت بېرەدۇر.

طوغرى سوزلىك. يالغان سويلەو. كوپ آنت ايتو. عدللك.

كىشىنىڭ قىلغان ناچارلىغىن كىچو.

ھەر وقت طوغرى سوزلى بول؛ ھېچ بىر وقت يالغان سويلەمە! سوزنى طوغرى
 سويلەو فرض، يالغان سويلەو حرامدۇر. طوغرى سوزلى كىشى خلق فاشندا

هرمتلى، قدرلى كىشى بولادر. الله تعالى گەدە سېۋكلى بولادر. يالغان سويلۈچى كىشى خلق كوزىدە اشانچىسىز بولغان كىك، الله تعالى فاشىدا قىرسىز كىشى بولادر. كۆپ آنط ايتىمە! آنط ايتوب الله تعالى نىڭ الوغ و مبارك اسمىن كىمىتسە! آنط ايتو، الله اسمى بلەن شاپار و مسلمان كىشىگە كىلىشە طورغان اش توگلىر. يالغانقا آنط ايتو ايسە بىك الوغ گناھىر، حرام اشىر. يالغان آنط ايتودەن، بولماغان بىر نەرسەنى بولدى دىب الله بلەن آنط ايتوب كىشىنى اشاندۇرغا طرشودن بوتون كوچك بلەن صافلان!

ھەر اشە طوغرى وعدل بول! بىر بىر اش بلەن سىڭما محكمە گە بارغا طوغرى كىلىسە طوغرىسىن سويل! شاھىد بولورغا طوغرى كىلسە، كىنە طوغرى بىلقدان آيرلما! سودلاشۇچىلارنىڭ بىرسى سىڭما ياقن، يابىنە دوست كىشى بولووى سىببى يالغانلاب آنىڭ فائىداسىنا سوز سويل مە! شۇلا يوق تىگىلەرنىڭ بىرسى سىڭما دشمان بولو سىببى آنىڭ ضررىغا سوز سويلەب طوغرى بىلقدان آيرلما! يالغان شىھادت بىر و كىشىگە چىكىسىز زور خىيانت، جىر و ظلم بولۇپ توشەدر. شۇنىڭ اوچون دە اول غايىت الوغ گناھىر. بىر بىر كىشىدەن بىرەر ناچارلىق كورسەك، آكنا ناچارلىق بلەن قايتارما! آكنا چو طونما! آنى عفو ايتەرگە طرش! كىشىگە كىنە طونوب، آچو طونوب بۇر و مسلمان كىشىگە كىلىشە طورغان اش توگلىر. آچو بوتقان، كىشىنىڭ اشەگان قباھتىن كىچىكان كىشىنى الله تعالى سويەدر. آندى كىشى خلق كوزىدە دە ھىرمتلى كىشى بولادر.

تەكبرىك، سوگشۇ، تىرگە شو. كىشىدەن كولو، مېسخرە قىلو. كىشىگە اسم تاغو. حسد قىلو.

بىك ارىلەنوب، الوغلانوب تىرىگە صېيشا آلەمچا بور مە! ھەر وقت توبە نەچىلكلى بول! فقير دىب، مەسكىن دىب كىشىنى صانغا سانامى طورغان بولما! لاولدا سىنىڭ كىك اوڭ كىشى بىت. سىننى قدر زور بولساڭدا، ئنى قدر باي بولساڭدا، سىندەن دە زور، سىندەن دە باي كىشىلەر بار بىت. شۇنى ھەر وقت خاطر كندە طوب! زور كىشىلەردە قاي وقت بىك توبە نەچىلكە توشوب قالالار! باي كىشىلەردە قاي وقت بىترنوب، فقير بولۇپ قالالار. مونا شول حاللەر ھەر وقت ايسدە طونولورغا، شۇنلقدان آرتق مازايوب كىتلىسە تىوشىر.

كىشىنى سوگمە، تىرگە مە، لعنلە مە! سوگشۇ، تىرگە شو ھىرامىر. اول اېر كىشى، مسلمان كىشى اشى توگلىر.

كىشىدەن كولمە، مېسخرە قىلما، اسم تانما! بولار بار سىندا ھىرام اھىلەردىن. مسلمان كىشى بوندى واق، توبەن اشلەر بلەن بولماشاسقا تىوشىر.

كشيگه حسد فيلورچان بولما! حسد فيلو حرامدر، زور گناهدر. كشيگه حسد فيلوب، بانوب كويوب يورگانچه، اوزك آنك كبك مال جبارغا، باي بولورغا طرش. آنك علمينه، درجه سينه حسد فيلوب بانوب يورگانچه، اوزك آنك كبك علم آلورغا، آنك كبك درجه گه ايرشورگه طرش. حسد فيلورچی كشيگه بانو، كويوندهن باشقا هيچ بر فائدا چقهيدر.

يالا يابو. سوز يورتو. غيبت سويلهو. كشينك كيمچيلگن
ازلهو. كشي طوغريسندا ناچار اويدا بولو.

كشيگه يالا يابو! يالا يابو ديب، كشي اشل، مه گان اشني اشله دي ديب. نه يتوگه نه يتلهر. كشيگه يالا يابو چيكسز زور گناهدر. كشي باشقا نورلي رنجتو حرام بولغان كبك، آكايالا يابو رنجتوده حرامدر. بويگره كه ده زور گناهدر. سوز يورمه! بر كشينك بر كشي طوغر يسندا سويلگان هموزن شول كشيگه ييتكروب، ايل، كده گن چيله، ككه سالوب بورو، شولاي ايتوب ايكي كشي آراسين بوزوب يورويك الوغ گناهدر. مسلمان كشن موندی توبه ن، واق اشلهر بله ن هيچ بر وقتدا بولشما سقا تپوشدر.

كشينك ناچارلقن چيت كشيگه سويلر بورمه! بولاي اشلهوگه «غيبت»
سويلهو ديلر. غيبت سويلهو حرامدر، زور گناهدر.

كشيلرنك كيمچيلكلرن ازلهب في اشله گانلكلرن تيكشروب، عيبلرن آچارغا طرشما! كشي عيبن تيكشرو غايت زور گناهدر. كشيگه ياخشيلق قىلاساك كىلسه، آنك عيبن تيكشومه؛ آكاي وعظ فيل، نصيحت فيل، ياخشيلق فيلورغا ديهل. اما آنك عيبن چيت كشيگه آچوب صالحا، اوزينك بيتينه ده بزمه. بولاي اشلهو حرامدر.

كشي طوغر يسندا ناچار اويدا بولما! اول شولاي اشلى طورغاندر، بولاي اشلى طورغاندر ديب كشي حقتدا ناچار اوي اويلا ب يوروزور گناهدر، حرامدر. مسلمان كشي هر وقت كشي حقتدا ياخشى اويدا، ياخشى فكرده بولورغا تپوشدر. مؤمن ومسلمان كشي هر شده، هر خصوصدا كشي، رگه ياخشيلق قىلورغا طرشورغا كيرهك. كشيگه ناچارلق فيلو، نيندى گنه يول بله ن بولسادا كشي رنجتو، كشيگه جبر وظلم قىلور مؤمن كشي اشى توگلكدر.